

ધ્રુવ ની ધ્રુવતા

प्रथम संस्करण : ३१००

कलान संवत २३

विक्रम संवत २०५ॢ

वीर संवत २५२ॢ

मूल्य : स्वाध्याय

प्राप्ति स्थान :

श्री वीतराग साङ्कित्य प्रसारक ट्रस्ट

२२३, कमलालया सेन्टर,

१५६-अ, लेनिन सारणी

कोलकाता - ७०० ०१३

फोन: २३७-१५२ॢ

श्री द्विगम्बर जैन मुमुक्षु मंडल

४३/२अ, पट्टपुकर रोड, लवानीपुर,

कोलकाता - ७०० ०२०.

फोन: ४७६-६ॢ२०

Thanks & Our Request

This electronic version of Dhruv ni Dhruvta, has been kindly donated in "electronic form" to AtmaDharma.com by Vitrag Sahitya Prasarak Trust - Kolkata and Chetanbhai Mehta - Rajkot who have allowed it to be made available on the internet.

Our request to you:

1) We have taken great care to ensure this electronic version of [Dhruv ni Dhruvta](#) is a faithful copy of the paper version. However if you find any errors please inform us on Rajesh@AtmaDharma.com so that we can make this beautiful work even more accurate.

2) Keep checking the version number of the on-line shastra so that if corrections have been made you can replace your copy with the corrected one.

Version History

Version Number	Date	Changes
001	08 Nov 2002	First electronic version.

ધ્રુવ ની ધ્રુવતા

શ્રી કુંદકુંદાચાર્ય ભગવાન કૃત “ સમયસાર ” પરમાગમ ની
શ્રી જયસેનાચાર્ય ભગવાન કૃત “ તાત્પર્ય વૃત્તિ ” ટીકા ની
ગાથા ૩૨૦ ઉપર તા. ૧૨-૮-૧૯૭૦ અને ૨૦-૮-૧૯૭૦
ના રોજ પૂ. ગુરુદેવશ્રીનું આધ્યાત્મિક પ્રવચન

પ્રકાશક

શ્રી વીતરાગ સાહિત્ય પ્રસારક ટ્રસ્ટ

૨૨૩, કમલાલયા સેન્ટર,

૧૫૬-એ, લેનિન સારણી

કોલકાતા - ૭૦૦ ૦૧૩

ફોન: ૨૩૭-૧૫૨૯

શ્રી સદ્ગુરુદેવ-સ્તુતિ

(હરિગીત)

સંસારસાગર તારવા જિનવાણી છે નૌકા ભલી,
જ્ઞાની સુકાની મળ્યા વિના એ નાવ પણ તારે નહીં;
આ કાળમાં શુદ્ધાત્મજ્ઞાની સુકાની બહુ બહુ દોલ્લો,
મુજ પુણ્યરાશિ ફળ્યો અહો! ગુરુ ક્ષાન તું નાવિક મળ્યો.

(અનુષ્ટુપ)

અહો! ભક્ત ચિદાત્માના, સીમંધર-વીર-કુંદના!
બાહ્યાંતર વિભવો તારા, તારે નાવ મુમુક્ષુનાં.

(શિખરિણી)

સદો દૈષ્ટિ તારી વિમળ નિજ ચૈતન્ય નીરખે,
અને જ્ઞપ્તિમાંઢી દરવ-ગુણ-પર્યાય વિલસે;
નિજાલંબીભાવે પરિણતિ સ્વરૂપે જઈ ભળે,
નિમિત્તો વહેવારો ચિદઘન વિષે કાંઈ ન મળે.

(શાર્દૂલવિકીરિત)

હેયું 'સત સત, જ્ઞાન જ્ઞાન' ઘબકે ને વજ્રવાણી છૂટે,
જે વજ્રે સુમુમુક્ષુ સત્ત્વ ઝળકે; પરદ્રવ્ય નાતો તૂટે;
-રાગદ્વેષ રુચે ન, જંપ ન વળે ભાવેન્દ્રિમાં-અંશમાં,
ટંકોટકીર્ણ અકંપ જ્ઞાન મહિમા હૃદયે રહે સર્વદા.

(વસંતતિલકા)

નિત્યે સુધાઝરણ ચંદ્ર! તને નમું હું,
કરુણા અકારણ સમુદ્ર! તને નમું હું;
હે જ્ઞાનપોષક સુમેઘ! તને નમું હું,
આ દાસના જીવનશિલ્પી! તને નમું હું.

(સ્ત્રગ્ધરા)

ઊંડી ઊંડી, ઊંડેથી સુખનિધિ સતના વાયુ નિત્યે વહંતી,
વાણી ચિન્મૂર્તિ! તારી ઉર-અનુભવના સૂક્ષ્મ ભાવે ભરેલી;
ભાવો ઊંડા વિચારી, અભિનવ મહિમા ચિત્તમાં લાવી લાવી,
ખોયેલું રત્ન પામું, -મનરથ મનનો; પૂરજો શક્તિશાળી!

૫. ગુરુદેવશ્રીનું અધ્યાત્મ રસરોચક માર્મિક (અક્ષરશઃ)

પ્રવચન સમયસાર ગાથા-૩૨૦ જયસેનાચાર્યની ટીકા

તા. ૧૨-૮-૭૦

સમયસાર, તીનસો વીસ ગાથા, ઉસકી જયસેનઆચાર્યકી ટીકા, પહલા પારિગ્રાહ હો ગયા, દૂસરા પારિગ્રાહ, એકદમ સૂક્ષ્મ તત્ત્વ હૈ, લોકો પૂછતે હૈ, સૂક્ષ્મ કયો કહેતે હો ? (શ્રોતાઃ) ઉસકા ખુલાસા (ગુરુદેવઃ) વો અતીન્દ્રિયજ્ઞાનસે પક્કડમે આવે ઐસી ચીજ હૈ, શેઠ ? વિષય કયા ચીજ હૈ ? સમ્યક્દર્શન હૈ યે પર્યાય હૈ-અવસ્થા... પણ ઉસકા ધ્યેય... કયા ચીજ હૈ ? એ ચીજની વ્યાખ્યા ટૂંકી હૈ, વિશેષ પીછે કહેગા.

પહલા શબ્દ હૈ ‘ સર્વવિશુદ્ધ ’ કૈસા ભગવાન આત્મા અંદર ? એક સમયકી પર્યાય બિનાકી ચીજ ! શરીર તો નહીં, વાણી તો ઉસમેં નહીં, પુણ્ય-પાપકા વિકલ્પ જો રાગ હૈ એ તો એમાં નહીં, પણ એક સમયકી પર્યાય-જો મોક્ષ ઔર મોક્ષકા મારગકી હૈ, યે ભી ઉસમેં નહીં ઐસા સર્વવિશુદ્ધ ભગવાન આત્મા !

(શ્રોતાકો) પાનાં હૈ ને હાથમેં ? પાનાં હો તો ઠીક પડેગા, છે નંદલાલભાઈ ? પાનામાં ધ્યાન રાખવું હો ? દાગીનામાં કેમ રાખે છે ઘેરે ? હીરાને રાખે ડાબલીમાં એને ચૂંથાઈ જાય ને મેલા થઈ જાય એમ ન રાખે, આ તો હીરા જેસી ચીજ હૈ સમજમે આયા ?

કયા કહેતે હૈ ? ‘ સર્વવિશુદ્ધ ’-ભગવાન આત્મા, એક સેકન્ડકા અસંખ્યમાં ભાગમેં -એક સમયમેં વસ્તુ સર્વવિશુદ્ધ-ધ્રુવ-સર્વવિશુદ્ધ એક બોલ. ‘ પારિણામિક ’-સહજ ત્રિકાળી ભાવ, સર્વવિશુદ્ધ-પારિણામિક, પારિણામિક અર્થાત્ સહજ..... કોઈની અપેક્ષા-પર્યાયની નહીં, નિમિત્તની નહીં. , નિમિત્તના અભાવની નહીં, એવો ત્રિકાળી ! પરમ-પારિણામિક-‘ પરમ ભાવગ્રાહક ’ -એવો જે પરમભાવ... ધ્રુવ ! સમજમેં આયા ? ઐસા જો પરમભાવ, ત્રિકાળીભાવ, એક સમયકી પર્યાય વિનાકા ભાવ, પરમભાવ... યે હૈ અંદરમેં હો ઐસા ? હૈ ઐસા બતાતે હૈ અંદરમેં હૈ દરેકમેં ઉસકો બતાતે હૈ. (શ્રોતાઃ) ઉસકી દૃષ્ટિ

करना पहले ऐसा कहते हैं (लेकिन) उसको ज्यालमें लीधा विना दृष्टि कहाँसे करे ? समझमें आया ?

प्रथममें प्रथम सम्यग्दर्शनका प्राप्ति करनेमें उसका विषय क्या ? उसका ध्येय क्या ? ये चलती है बात, सूक्ष्म है ऐसी बात जैनदर्शन सिवाय भीजे क्याय हो सके नहीं (श्रोता: भीजा करे छे तो भरा) (गुरुदेव:) छे वातुं करे बधाय. समझमें आया ? भबर नहीं उसको. भबर नहीं ओ माने के यहां भी ठीक है वहां भी ठीक है, ठीक है ही नहीं क्याय सर्वज्ञ परमेश्वर, वीतरागदेवे अक सेकन्डके असंभ्य भागमें तीनकाल, तीनलोक देभा, उसके मुअसे वाणी नीकली, ओ आगममां आया ये यथार्थ, नंदकिशोरज ? (श्रोता:) ये तो संप्रदायकी बात है (गुरुदेव:) संप्रदाय नहीं वस्तुकी स्थिति ऐसी है, संप्रदायकी बात नहीं आ... समझमें आया ?

जैनदर्शन कोछ संप्रदाय नहीं है, वस्तुका ऐसा स्वभाव, उसको जैन कहते हैं, ऐसी जैननी जो यीज अंदर है वीतरागस्वरूप ! सर्वविशुद्ध ! उसमें राग नहीं, पर्याय मदिन नहीं, अक समयकी डीणी अवस्था भी नहीं, पर्याय-जो अक समयकी है वो भी नहीं. पर्याय है पण त्रिकाणी ध्रुवमें पर्यायका अभाव है. समझमें आया ?

‘ सर्वविशुद्ध-पारिषामिक. पारिषामिक अटले सहजभाव. जिसमें सहजरूप, त्रिकाणी ध्रुव-परमभाव, ऐसा जो परमभाव. ध्रुवभाव, ज्ञायकभाव अविनाशीभाव... उसको ग्राहक (अर्थात्) उसको जाननेवाली नय, नय अटले ज्ञानका अंश, जो ऐसा परमभाव वस्तुको पकडे-जाओ, उसका नाम द्रव्यार्थिकनय कहनेमें आयेगा देओ ! ‘ परमभावग्राहक शुद्धउपादानभूत ’-पहले उपादान आ गया, ये पर्यायका था, यह शुद्धउपादान ध्रुवका है. शास्त्र तात्पर्य दोपहरमें आया था, समझमें आया ?

ध्रुव... नित्यानंदप्रभु ! जिसमें हलन-चलन-भोक्षका मारग और भोक्षकी पर्याय भी जिसमें नहीं. समझमें आया ? ‘ ऐसा शुद्ध

ઉપાદાનભૂત ' એમ શબ્દ પણ છે ન, ઓલામાં શુદ્ધ-ઉપાદાનરૂપે એસા
થા, શુદ્ધ ઉપાદાનભૂત નહીં થા, પહેલે પાંચમી પંક્તિ. (પોતે શુદ્ધ
ઉપાદાનરૂપે કરતો નથી અને વેદતો નથી) એસા કથન થા, વહાં પર્યાય
થી, ઈધર ' શુદ્ધ-ઉપાદાનભૂત ' ત્રિકાળ (ધ્યેયની વાત છે) સમજમે
આયા ? શાંતિસે સમજના, અપૂર્વચીજ છે આ ટીકા આચાર્યે એટલી
સૂક્ષ્મતાસે કીયા, એકલા અમૃત રેડયાં છે સમજમે આયા ?

જિસકો સમજના હો તો ઉસે સમજના તો પડેગા ને પહેલે, (કિ)
કયા ચીજ છે ? અને કઈ ચીજકી દૈષ્ટિ કરનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા છે.
સમ્યગ્દર્શન તો ધરમકી પહેલી સીદી છે, ધરમકી દશા પ્રગટ હુએ બિના
ઉસકો ધરમ કહાંસે હોગા ? સમજમે આયા ? જ્ઞાન ને ચારિત્ર તો પીછે
પણ સમ્યગ્દર્શન હો તો જ્ઞાન સચ્યા હોતા છે ઓર જ્ઞાન સચ્યા હો તો
સ્વરૂપમે સ્થિરતા હો તો ચારિત્ર સચ્યા હોતા છે, પ્રથમ દૈષ્ટિકા વિષય
કયા છે ઉસકી તો ખબર નહીં તો કહતે છે કિ ' પરમભાવગ્રાહક '-પરમભાવ
ત્રિકાળ, ઉસે જ્ઞાનનેવાલી-ગ્રહણ એટલે જ્ઞાનનેવાલી-ગ્રહણ કરનેવાલી
(નય), ત્રિકાળભાવકો ગ્રહણ કરનેવાલા એસા નયકા અંશ-જ્ઞાનકા
વર્તમાન અંશ, આગે કહેગા. ' શુદ્ધ ઉપાદાનભૂત ' ત્રિકાળી ધ્રુવ જ્ઞાયક
ભગવાન... ચૈતન્યબિંબ ! અનાદિ-અનંત (અર્થાત્) આદિ-અંત
વિનાકા, એસા શુદ્ધઉપાદાનભૂત-શુદ્ધ ઉપાદાન સ્વરૂપ, એમ કહતે છે,
એટલા તો વિશેષણ દિયા, આહાહા ! સમજમે આયા ?

શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનયસે-એસા જો ચીજ, ત્રિકાળી ધ્રુવ સ્વભાવ, યે
શુદ્ધ દ્રવ્ય ! શુદ્ધ દ્રવ્યસ્વભાવ નામ જો દ્રવ્ય-સામાન્યસ્વભાવ યે
શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિક-શુદ્ધદ્રવ્યકી આર્થિક-જો જ્ઞાનકા પ્રયોજન શુદ્ધ-દ્રવ્યકો લક્ષમે
લેના છે એસી નયકો શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનય કહતે છે. શુદ્ધ... દ્રવ્ય, દ્રવ્ય એટલે
વસ્તુ આર્થિક એટલે જિસકા પ્રયોજન એસા નય-જો જ્ઞાનકા અંશકા
પ્રયોજન ત્રિકાળી ધ્રુવકો લક્ષમે લેના છે એસા નયકો યહાં શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિકનય
કહતે છે આહા... હા !

આહા.. હા ! સંસારમાં-વેપારમાં આ વાત હોય નહીં, હોય ? (તમે)

બે ભાઈઓ વચ્ચે આ વાત કરી છે? સંપ્રદાયમાં જાય ત્યાં ય મળે નહીં (ત્યાં) ભક્તિ કરો ને જાત્રા કરો ને પૂજા કરો... દયા પાળો ને વ્રત કરો, ઢીકણું ને પૂજા કરો ને વ્રત... સ્થાનકવાસી હોય તો દયા પાળો, દેરાવાસી હોય તો જાત્રા-પૂજા કરો... મંદિર-મંદિર બનાવો. દિગમ્બર હોય તો એસા ખાના ને એસા ન ખાના-પીના થઈ ગઈ તપસા. ઘરમ.. એ.. ય! પોપટભાઈ? (શ્રોતા:) આવું ચાલે છે. (ગુરુદેવ:) ચાલે છે ત્યારે તો આ વાત ચાલે છે.

કહેતે હૈં... ઓ.. હો.. હો.. હો અંદર. વસ્તુ જે હૈ ભગવાન આત્મા ધ્રુવ! એ એમાં શરીર તો નહીં, વાણી તો નહીં, કર્મ તો નહીં, પુણ્ય-પાપના વિકલ્પ-રાગ વો તો નહીં પણ એક સમયકા પર્યાય જો પ્રગટ પર્યાય-વ્યક્તપર્યાય જો વર્તમાન અવસ્થા વો ભી જિસમેં નહીં. સમજમેં આયા? ભારે ભાઈ! સાંભળ્યું નો હોય કેટલાકે તો આવું! કોણ જાણે શું હશે!

‘સર્વવિશુદ્ધ’-ફેર લેતે હૈં યે ભાઈ તો જાનેવાલે હૈં, (ધ્યાનતો આપે) કે વસ્તુ હૈં એસી વીતરાગમારગમેં વસ્તુકા મારગ મેં (શ્રોતા:) પ્રભુકા મારગમેં હૈં (ગુરુદેવ:) પ્રભુ! પવિત્રતા કા પિંડ! એકલા શુદ્ધ સ્વભાવકા ગંજ! એકલા નિત્યાનંદ પ્રભુ! નિત્ય આનંદ પડા હૈં એસી ચીજ! એ સર્વવિશુદ્ધ-પારિણામિક અથવા ત્રિકાળ ભાવ! પારિણામિક એટલે સહજપરિણામ-આત્મસ્વરૂપકા લાભ એટલે વાસ્તવિક આત્મસ્વરૂપ તે ધ્રુવ. પારિણામિકની વ્યાખ્યા હૈં ‘પંચાસ્તિકાય’મેં ‘આત્મસ્વરૂપલાભ: પારિણામિક:’ સમજમેં આયા? પંચાસ્તિકાયમેં હૈં.

(પંચાસ્તિકાય ગ્રંથમાં જોતાં જોતાં) શ્રોતા: પ૪-પ૫ માં (ગુરુદેવ:) પદમાં છે. ખબર છે ને! એ.. છપ્પન (ગાથા) આવી. છપ્પનમાં હૈં ‘દ્રવ્યઆત્મલાભહેતુક: પરિણામ:’ સંસ્કૃત હૈં, વો અમૃતચંદ્રાચાર્ય કહા હૈં. દ્રવ્ય-આત્મલાભ, દ્રવ્ય નામ વસ્તુ. વસ્તુ નામ પદાર્થ, ઔર ઉસકા આત્મલાભ-સ્વરૂપનો લાભ, જિસકો યહાં પારિણામિક કહેતે હૈં, દ્રવ્ય-આત્મલાભ, વસ્તુકા સ્વરૂપ ઉસકા લાભ, લાભ નામ ઉસકી હૈયાતિ (અર્થાત્) વસ્તુકા ત્રિકાળી સ્વરૂપ, ઉસકા

લાભ નામ હૈયાતિ એસા જો કારણ એસા પરિણામ. સમજમેં આયા ?

આ તો આખિરકી બાત, સમ્યગ્દર્શનકા વિષયકી હૈ (શ્રોતા: માખણ હૈ) (ગુરુદેવ:) માખણ હૈ કભી સૂના હી નહીં અંદરમેં, જે તે સૂનકર જિંદગી ગાળ દિયા, (શ્રોતા: અબ સુનાઈએ આપ) દ્રવ્ય-આત્મલાભહેતુક: દેખો ! સંસ્કૃતમેં હૈ (નીચે) પરિણામ એ યુક્ત જે પારિણામિક-કૈસા હૈ ? કે આત્મલાભ. આત્મલાભ નામ સ્વરૂપકા લાભ. સ્વરૂપકા લાભકા અર્થ પર્યાય નહીં અહીંયાં, સ્વરૂપકી હૈયાતિ ! દેખો, આત્મલાભ કા અર્થ કૌંસમેં ક્રિયા હૈ-હૈયાતિ.

ભગવાન આત્મા ! નિત્યાનંદ ! એક સમયકી વર્તમાન-પ્રગટ અવસ્થા સિવાય. સમજમેં આયા ? આત્મલાભ-આત્માની હૈયાતિ જુઓ ! પર્યાયકી હૈયાતિ નહીં ક્રિયા આત્માકી યહાં. આહા.. હા.. હા ! પુણ્ય-પાપકા રાગ તો એક બાજુ રહી ગયા પણ એકસમયકી પર્યાય વો ભી આત્મલાભ નહીં, ભગવાન ધ્રુવ નિત્યાનંદ પ્રભુ ! આદિ-અંત વિનાકા સત્ સ્વરૂપ એસા આત્મા ઉસકા લાભ. સ્વરૂપપ્રાપ્તિ નીચે અર્થ ક્રિયા હૈ પંડિતજી ને (કિ) આત્મલાભ સ્વરૂપપ્રાપ્તિ-સ્વરૂપને ધારી રાખનાર-પોતાને ધારી રાખનાર હૈયાતી દ્રવ્ય પોતાને ધારી રાખે-પોતાની હૈયાતિ રહે તેને પારિણામિક કહેને મેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? એક તેને જ યહાં પારિણામિક કહા હૈ પારિણામિક = વસ્તુકા હૈયાતિરૂપ ભાવ. ત્રિકાળ સત્રૂપ ભાવ, ત્રિકાળ નિત્યરૂપ ભાવ ઉસકો યહાં પારિણામિક-આત્મસ્વરૂપ-હૈયાતિ કહેનેમેં આતા હૈ જિસમેં એક સમયકી પર્યાય ભી આતી નહીં, નંદકિશોરજી ? એસા ' પરમભાવગ્રાહક ' એસા ત્રિકાળી ભાવ, સ્વરૂપકી હૈયાતિરૂપ ધ્રુવ ભાવ, ધ્રુવભાવ ઉસકો ગ્રહણ કરનેવાલી નય, કે જે ' શુદ્ધઉપાદાનભૂત ' ત્રિકાળ કહા હૈ -અંદર આદરણીય ચીજ હો તો શુદ્ધ ઉપાદાન-ગ્રહણ કરનેલાયક ચીજ હો તો યે ચીજ હૈ. સમ્યગ્દૈષ્ટિકો (જ્ઞાનીકો-) ધર્મીકો યે શુદ્ધઉપાદાનચીજ યે ગ્રહણ કરનેલાયક યે ચીજ હૈ. ત્રિકાળી ધ્રુવ આશ્રય કરનેલાયક ય ચીજ હૈ. સમજમેં આયા ?

એસા ' શુદ્ધઉપાદાનભૂત ' અભેદ કર દિયા હૈ, શુદ્ધઉપાદાનભૂત

स्वरूप, अेक समयकी पर्याय चलती है भले धरमकी पर्याय प्रगट हुंछ हो तो भी उस पर्यायसे रहित, वर्तमान अवस्थासे रहित 'शुद्धउपादानभूत' -त्रिकाण यीज, 'शुद्धद्रव्यार्थिकनये' -शुद्ध द्रव्यको ज्ञाननेवाली-आर्थिक नय औसी नय. औसी नयसे 'ज्व' -भगवान आत्मा, कर्तृत्व-भोक्तृत्वसे रहित है. समजमें आया ? जैनदर्शन सूक्ष्म है. आ जैनदर्शन, वस्तु जे त्रिकाणी ध्रुव ज्ञायकभाव है ये भाव, रागका भी कर्ता नहीं, रागका भोक्ता नहीं, बंधका परिणामका कर्ता नहीं, बंधका कारणरूप परिणामका कर्ता नहीं, मोक्षकी पर्यायका कर्ता नहीं, मोक्षका मार्गकी पर्यायका कर्ता-भोक्ता नहीं, अरे ! गजब वात है, नंदकिशोरज ? पुरुषार्थ है, कदि आया नहीं कि पुरुषार्थ क्या है ?

भगवान ! तेरा धरमें यीज औसी है (श्रोताः) सबकी औसी स्थिति है ? (गुरुदेवः) सबकी-सब आत्मामें औसा है. सत... सत् अविनाशी नित्यानंद नाथ ! औसा ज्व-वो ज्व हो ? ध्रुव वो ज्व, (श्रोताः) वनस्पति भी ? (उत्तरः) ये बधा, वनस्पति-निगोद सब भगवान परमात्मा स्वतंत्र है समजमें आया ?

आंडी तो दृष्टि जिसको करनी है उसको कहते है कि ध्येय करने लायक आ यीज है, ये सिवाय रागका ध्येय, निमित्तका ध्येय और अेक समयकी पर्यायका ध्येय लक्षमें लेनेसे धर्म होता नहीं-सम्यग्दर्शन प्राप्त होता नहीं. समजमें आया ? भाषा सादी है, औसी गूढ नहीं है बडोत, भले भाव गूढ हो ! समजमें आया ? मगर कभी सूना नहीं-समजे नहीं-धरमने नामे ओधे ओधे हांके, अेम न याले मारग क्या यीज है ? क्या यीजको दृष्टिमें लेना उसका आश्रय करनेसे धरम होगे सम्यग्दर्शन, ये विना धर्म होगा नहीं. सम्यग्दर्शन विना कोछपण किया व्रतनियम आदि करे अे बधा अेकडा विना शून्य है. समजमें आया ? बराबर ठीक है आ, गाथामें आ गया. कहां गया प्रकाशदासज ? है के नहीं ?

पानुं छे के नहीं ? तमारी पासे नहीं, मिला नहीं ? पानुं आपो, जुओ आत्मा जेछअे ने तमारें ? आंडी तो थाणी तो आपे पड़ेली,

थाणीमां भोजन पीरसेने ? हेभो, उसमें क्या लिखा है ?

अैसा ' जव ' कैसा जव ? के जो ' सर्वविशुद्ध त्रिकाण-पारिषामिक सहज आत्मस्वरूपकी हैयातिरूप भाव '- ओहोहो ! अेक समयकी पर्याय, अे आत्मस्वरूपकी हैयाति नहीं, अेक समयकी पर्यायमें जो रमते है- लक्ष करते हैं वो पर्यायदृष्टि-मिथ्यादृष्टि है. समजमें आया ? आहा.. हा ! पर्यायबुद्धि है उसकी.

आंही तो कहते हैं के त्रिकाणी भगवान, अैसा जो ' जव ' उपर कहा अैसा विशेषणवाला. अे कर्तृत्व-भोक्तृत्वसे-कर्ता-भोक्ता से परका कर्ताभोक्ता नहीं रागादिका कर्ता नहीं-भोक्ता नहीं, आ बंध-मोक्षके कारणका कर्ता भोक्तां नहीं, उससे शून्य-कर्ता-भोक्ताके परिषामसे शून्य और बंध-मोक्षके कारणसे शून्य, अैसा कहा है. (श्रोता:) अशुद्धता अने शुद्धता बेयसे (उत्तर:) हा, बेय समजमें आया ?

भगवान आत्मा नित्यानंद प्रभु ! ध्रुव, सख्यिदानंद स्वरूप, वो यीज रागका कर्ता नहीं, व्यवहार-दया दानका कर्ता नहीं अने दया-दानका भोक्ता भी ध्रुव यीज नहीं. समजमें आया ? अे सिवाय, बंध-मोक्षके कारण-बंधका कारण जो मिथ्यात्व-अप्रतादि परिषाम, उससे वो ध्रुव यीज रहित है. समजमें आया ?

बंध-मोक्षके कारण-पहेलां उसकी व्याख्या होती है, मिथ्यात्व आदि जो परिषाम, बंधका कारण है ये बंधका कारण परिषाम जो है उसे शून्य आत्मा है, ध्रुवभगवान आत्मामें ये परिषाम है ही नहीं. समजमें आया ? मोक्षका कारण-अरे, सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्र का जो परिषाम-सख्या मोक्षमारग, अैसा जो परिषाम, मोक्षमारग भी परिषाम है-पर्याय है-अेकसमयकी अवस्था है मोक्षका मारगरूपी परिषाम-निश्चय, सख्या सम्यग्दर्शन-सख्या सम्यग्दर्शन-सख्या सम्यक्चारित्ररूप वर्तमान परिषाम-पर्याय, उससे ध्रुव रहित है. समजमें आया ? शोभालालज.

आ पुस्तक-पानां राभ्या छे, हिन्दीभाषी भाए आवे, वांये तो ખબર પડે કે જૈનદર્શનमें क्या है ? कैसी यीज है ? ये सब लोजिकसे-

युक्तिमें सिद्ध करते हैं दरकार नहीं है अनादिकालसे. (श्रोता: पुस्तक तो है उसके पास) (गुरुदेव:) भोलवानी दरकार क्यां छे सांभलवावाणाने ! समजमें आया ?

आहा.. हा ! भगवान आत्मा ! नित्यानंद, शुं छ द्रव्यार्थिकनयका परमभाव-स्वभाव भाव, औसी यीज कर्तासे रहित ने भोक्तासे रहित. किसका ? आ बंधका कारणरूप परिणाम उसका कर्ता नहीं, मोक्षका कारणरूप परिणाम उसका कर्ता नहीं, अे बंध-मोक्षका कारणरूप परिणाम से भी शून्य है. समजमें आया ? और बंध ने मोक्षका परिणामसे शून्य. वो पहेला बंध-मोक्षका कारण कहा था. समजमें आया ?

भगवान आत्मा, जो ध्रुवयीज है जसमें टिष्टि देनेसे, टिष्टिकी थाप देनेसे सम्यग्दर्शन होता है औसी जो यीज है वो यीज कर्ता ने भोक्तासे रहित है-पर्यायका कर्ता-भोक्ता भी द्रव्य नहीं आहाहा ! समजमें आया ? (श्रोता:) कर्ता-भोक्ता द्रव्य शी रीते होय ? समजमें आया ? अहाहा ! अपनी निर्मल पर्याय-मोक्षका मार्गकी आनंदकी पर्याय, उसका भी अे द्रव्यध्रुव कर्ता नहीं ने उसका भोक्ता भी नहीं. समजमें आया ?

है कि नहीं ? सामे पानां दिया है, पंदरसे छपाया है रामज्जभाएने (श्रोता:) वज्जभाएअे (गुरुदेव:) अे तो रामज्जभाएअे कहुं 'तुं त्यारे ने ! समजमें आया ? (श्रोता: कारण परमात्मा) (गुरुदेव:) हें ? कारण परमात्मा, छ पण कारण-कारण लेना नहीं, कार्यका कारण औसा आंही नहीं लेना है. समजमें आया ? वो तो 'नियमसार'में पर्यायका कथन है न-मोक्षमार्गका त्यां कारण ने कार्यकी बात है न त्यां कारण ने कार्यनी बात है.

कार्यका कारण ध्रुव, औसा भी लेना नहीं आंही, समजमें आया ? अे.. य ? (श्रोता: कथन तो था) ' (गुरुदेव:) मोक्षमार्गमें पर्यायका कथन है ' -मोक्षमार्ग भी पर्याय है समजमें आया ? वहांसे तो उठाया है त्रीज गाथाभां 'अय नियमशब्दस्य'-निश्चय करने लायक है पण वो तो पर्यायकी बात है द्रव्य तो निश्चयकी पर्यायका कर्ता ही नहीं, आ रे !

कौन-सी अपेक्षा से बात चलती है सुनना तो याद्विजे ने-नियमेन च निश्चयेन यत्कार्यं' निश्चयथी करवालायक हो तो मोक्षका मार्ग करवालायक है. सम्यग्दर्शन-ज्ञान-चारित्र पण ओ करनेलायक पर्याय करनेलायक है. द्रव्य तो मोक्षमार्गकी पर्यायका करनेवाला ही नहीं. आहा.. हा !

(श्रोता:) ऐसा है तो जगह, जगह, कुछ लिखते हैं तो हम भूल जाते हैं (गुरुदेव:) भूल जाते हो ? ठीक ! जातावहीमें भतवते हो कि नहीं जगह-जगह भिन्न-भिन्न लिखा हो तो ? के इलाशाना नामना अकावन रुपिया, इलाशाना हजार रुपिया, तो जो जो जातामें भतवना हो तो भतवते हो के नहीं, जुदा-जुदा लिखा है तो भिन्न-भिन्न जातामें भतवते हो (श्रोता: वहां तो नहीं भूलते) त्यां तो भुलता नहीं (श्रोता: त्यां तो नुकसान छे) (गुरुदेव:) आंही भी बडा नुकसान है, त्यां तो नुकसान है ही नहीं आहाहा ! समजमें आया !

पर्यायको द्रव्यमें भतवना, द्रव्यको पर्यायमें भतवना-वो बडी भतवनीमें डेर है-आ तो वीतराग सर्वज्ञ परमात्मा त्रिलोकनाथ वीतरागदेवे जाना, उसकी वाणीमें ऐसा आया और ऐसा है. उसका निरूपण होता है.

वस्तु है तो वस्तु ध्रुव है और अक समयका कार्यरूपी पर्याय है, पण ये कार्यका कारण ध्रुव ऐसा अहीया नहीं. आहाहा ! समजमें आया ? धीमे-धीमे समजना यह तो अमृतका उरणा है, ल्यो उरणां छे-जयकुमार भी कहते हैं-भगवान ! बात तो ऐसी है कोछ अलौकिक बात है.

' श्रव ' कैसा श्रव ? उपर कहा ऐसा-' सर्वविशुद्ध-पारिशामिक-परमभाव ग्राहक-शुद्ध उपादानभूत ' शुद्ध द्रव्यार्थिकनयसे ध्रुव त्रिकाणी चैतन्य भगवान ! अपना निज स्वरूप ! नित्यस्वरूप ! कायम रहनेवाली चीज ! सत् है तो आदि-अंतका भाव विनाकी चीज वो (श्रव) कर्तृत्व-भोक्तृत्वसे (शून्य है) ये अपनी पर्यायका कर्ता और भोक्तासे ये ध्रुव-द्रव्य तो रहित है. समजमें आया ?

વિશેષ આયેગા પીછે હો-સ્પષ્ટીકરણ બહોત આયેગા યે તો (૩૨૦) ગાથા હૈ ન બડી આહાહા ! જૈન ધરમ કિસકો કહતે હૈ ઉસકી તો ખબર નહીં. જૈનધરમકી પર્યાય-ધરમ તો પર્યાય હૈ-ધર્મ વીતરાગી પર્યાય હૈ ઉસકા ભી દ્રવ્ય તો કર્તા ભી નહીં, ભોક્તા ભી નહીં. આહા.. હા ! સમજમેં આયા ?

ધ્રુવ ચિદાનંદ ! પ્રભુ ! નિત્યાનંદ ! નિર્વિકલ્પ ! નિષ્ક્રિય ! અભેદ ઐસા જો ધ્રુવસ્વભાવ- ઐસા જો જીવ, વહી જીવ, વો જીવ અપની પર્યાયમેં રાગ ઔર નિર્મળપર્યાય-દોનોં કા કર્તા નહીં, દોનોંકા ભોક્તા ભી નહીં. સમજમેં આયા ?

બંધ-મોક્ષકે કારણસે શૂન્ય હૈ, ભગવાન આત્મા, નિત્યાનંદ પ્રભુ ! ધ્રુવ, સત્ યે બંધકે કારણ-મિથ્યાત્વ, અવ્રત, પ્રમાદ, કષાય, યોગ યે પરિણામસે ભી ધ્રુવ તો શૂન્ય હૈ. યે પરિણામ ધ્રુવમેં હૈ નહીં. ઔર મોક્ષકા મારગ-મોક્ષકા કારણ હૈ ન-ક્ષાયિક સમકિત, ક્ષાયિક ચારિત્ર, સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન-કેવળજ્ઞાન, અહીં તો કારણ છે, મોક્ષકા કારણ સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્ર વીતરાગીપર્યાય-અવસ્થા-હાલત એ કારણથી ધ્રુવ શૂન્ય હૈ, યે પરિણામ ધ્રુવમેં હૈ નહીં. આહા.. હા ! સમજમેં આયા ?

બંધ-મોક્ષકા કારણ ઔર પરિણામ, એ કયા લિયા વળી ? બંધ-મોક્ષકા પરિણામ એમ. બંધ-મોક્ષકા કારણ અને આ બંધ-મોક્ષકા સ્વતઃ પરિણામ. કેવળજ્ઞાનનાં પરિણામ-સિદ્ધકી પર્યાયરૂપી પરિણામ અને બંધકા પરિણામ-વર્તમાન મિથ્યાત્વ આદિ, એ પરિણામસે ધ્રુવ શૂન્ય હૈ. આ.. હા.. હા.. હા ! સમજમેં આયા ? એ... સિદ્ધકી પર્યાય-અનંત કેવળજ્ઞાન-અનંત કેવળદર્શન-અનંતવીર્ય-અનંત આનંદ ઐસી જો મોક્ષકી પર્યાય હૈ ઉસસે ધ્રુવ શૂન્ય હૈ. ધ્રુવમેં મોક્ષકી પર્યાય હૈ નહીં આહા.. હા.. હા ! સમજમેં આયા ?

ભારે વાત ભાઈ ! બંધ-મોક્ષકા કારણ ઔર બંધ-મોક્ષકા પરિણામ, બેય લેના, બંધ-મોક્ષકે કારણસે ભી શૂન્ય હૈ. આત્મા-ધ્રુવ બંધ ઔર મોક્ષકે પરિણામસે ભી વસ્તુ (ધ્રુવદ્રવ્ય) શૂન્ય હૈ-ઉસકા

નામ ભગવાન ધ્રુવ ચીજ જીવ કહનેમેં આતા હૈ, ઉસ પર દૈષ્ટિ દેનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ આ.. હા.. હા.. હા ! સમજમેં આયા ?

સમજમેં આયે ઐસી ચીજ હૈ હોં, ઐસી કોઈ ભાષા ઐસી નહીં હૈ ભલે કઠણ પડે અંદર ગોઠવવામાં... પણ માર્ગ આ છે—ચીજ ઐસી હૈ ઐસા તો ખ્યાલ આવેને ઉસકો અંદર ?

ચિદ્બિમ્બ પડા હૈ અંદર.. ધ્રુવ સત્ હૈ—વસ્તુકા સ્વરૂપ ધ્રુવ. યે ? ‘જીવ’—અપની પર્યાય જો કહનેમેં આતા હૈ ઉસકા ભી કર્તા—ભોક્તા નહીં અને વો બંધ—મોક્ષકા કારણરૂપ જો પરિણામ હૈ ઉસસે યે ધ્રુવ શૂન્ય હૈ. ઔર બંધ ને મોક્ષકા સીધા પરિણામ જો હૈ ઉસ પરિણામસે ધ્રુવ શૂન્ય હૈ ચીમનભાઈ ? આવું કોઈ દિ’ સાંભળ્યું તું ? (શ્રોતા:) બંધ—મોક્ષનાં કારણ ને પરિણામ તો છે ને ? (ગુરુદેવ:) કીધું ને ! બંધ—મોક્ષકા પરિણામ હૈ પણ બંધ—મોક્ષકા કારણરૂપ પરિણામ અને બંધ—મોક્ષનાં પોતાનાં પરિણામ એમ. સમજમાં આવ્યું ? (શ્રોતા:) ના (ગુરુદેવ:) બંધ—મોક્ષકા કારણરૂપ પરિણામ ઔર બંધ—મોક્ષરૂપ પરિણામ. સમજે નહીં ? બંધ જો હૈ ઉસકા કારણ મિથ્યાત્વ આદિ એ પરિણામ એ પરિણામસે શૂન્ય ઔર મોક્ષકે કારણ—મોક્ષકા માર્ગરૂપ પરિણામ સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાન, એ પરિણામસે ધ્રુવ શૂન્ય અને બંધપરિણામ—સીધા બંધ પરિણામ વર્તમાન કારણ બંધકા કારણ નહીં ને મોક્ષનાં પરિણામ, મોક્ષના (સીધા) પરિણામ ઉસસે ભી (ધ્રુવ) શૂન્ય. પંડિતજી ? હૈ ઐસી ચીજ ? આખું વાંચી ગયા હૈ ન પહેલે (શ્રોતા: વાંચ્યું ’તું પણ આવું નહોતું વાંચ્યું) આ પંડિતજી છે બેય અને આ વકીલ હૈ કો’ સમજમેં આયા ? (શ્રોતા: એમણે સમાજના કામ કર્યાં છે) (ગુરુદેવ:) ધૂળે ’ય કરતા નહીં હૈ સમાજકા કામ, સમાજકા કામ કોણ કરતે હૈ ?

આંહી તો કહતે હૈં દ્રવ્ય, અપની પર્યાયકો કરે નહીં, તો સમાજકા (કામ) કૌન કરે ? આહા.. હા.. હા ! વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરકા મારગ—આત્મા હો. આત્મા વીતરાગ એટલે તું, તેરા પરમેશ્વર વીતરાગસ્વરૂપસે ભરાપડા હૈ. વીતરાગ ઐસી ધ્રુવ ચીજ—અપની પર્યાય કો કરે ને ભોગવે

नहीं तो परको समाजको क्या करे ? अभिमान करके मिथ्यात्वभावको करे ! तो भी वो मिथ्यात्वभावसे ध्रुव तो शून्य है, समझमें आया ? आहा.. हा.. हा !

बंध-मोक्षका कारणरूप परिणाम, अम लेना, बंध-मोक्षका कारणरूप परिणाम, उसका कारणरूपे अने बंध-मोक्षरूपी परिणाम, उससे शून्य है, ध्रुव अैसा ध्रुव उससे भाली है, अपना आनंद आदि गुणोंसे भरपूर हैं तो भी वह पर्यायसे शून्य है, वाहरेवाह गजब वात है (श्रोता:) निर्मल पर्यायसे भी ? (गुरुदेव:) निर्मल पर्यायसे भी वे शून्य है.

मोक्षनां कारण ने मोक्ष-पर्याय-सिद्धि पर्यायसे ध्रुव शून्य है, पर्याय है न, पर्याय तो अेक समयकी अवस्था है (उसमे शून्य) ध्रुव यीज है त्रिकाणी ध्रुव जो डेवलज्ञानकी पर्याय ने सिद्धि पर्यायसे भाली है, सिद्धि पर्याय उसमें है नहीं, पर्याय, पर्यायमें है, ध्रुवमें है नहीं. भारे वात भाए ! अेय ? समझमें आते है न भ्याल. आ तो अमृत रेडते है अमृत. समझमें आया ?

ओहो ! बे लीटीमें कितना भर दिया है, आगे विशेष आयेगा हो, स्पष्ट करेंगे, आ तो अेसी वात कइनेमें आ गए है अैसा यहां कहा है ' सर्वविशुद्ध ज्ञान अधिकार ' उपाड है उसमें ये बात कइनेमें आ गए है.

' अैसा समुदाय पातनिकामें कहा गया था ' देभो ! पहले संस्कृतटीकामें वो गाथा आ गए है उसमें कइनेमें आ गया है. समझमें आया ? इण तो आंही माथाकुट बहारनी, दया-दान ने व्रत करो तो तमने धरम थाय, धूणे य न थाय हवे सांभलने ! (श्रोता:) पंयमकालमां थातो इशे ! (गुरुदेव:) पंयमकालमां य न थाय सुभडी छे ते पंयमकालमां पेशाबनी थाती इशे ? आटा, साकर ने धी अे त्रणैकी सुभडी होती है, पंयमआरामें अे त्रणैकी जगाअे पाणीने ठेकाणे पेशाब ने आटाने ठेकाणे कएव, उसकी सुभडी बनती है ? अेय.. शेठ ? (श्रोता:) मा 'राज आप बार-बार निश्चयकी बात करते हो तो कोए नदीमें डूबता हो तो

दूबने दें ? (गुरुदेवः) पण कोण दूबते हैं, दूबे कोण ? वो तो ऐसी देहकी क्रिया होनेवाली हो तो हुआ बिना रहे नहीं, विकल्प आवे पण विकल्प आया तो देहकी क्रिया कुछ ऐसा नहीं है, और देहकी क्रिया कुछ तो भय गया वो ऐसा भी नहीं. (श्रोताः) भयाववानो भाव आयो ते धर्म तो हुआ ? (गुरुदेवः) धर्म तो उसमें कहां है ? राग है और राग अपनेको हितकर मानता है वो तो मिथ्यात्वका पोषक है.

अजर ध्याला है भाई ! वीतरागका मारग है बापु ! आहा.. हा ! (श्रोताः) मारगने तो आप पर्याय ठेरवो छो ने पर्याय तो द्रव्यमां छो नहीं. (गुरुदेवः) हैं ? मारग पर्याय है, कर्तृत्व पर्यायमें है, कर्तृत्व द्रव्यमें कैसा ? आहाहा ! समझमें आया ? कर्तव्य-कर्तव्य कहना यह तो पर्यायमें है, ऐसी पर्यायका कर्ता भगवान है ही नहीं. अय नंदकिशोरज ? है कि नहीं इसमें ? (शास्त्र) पानां है वो शब्दका अर्थ तो होता है-ज्ञान तो करना पडेगा न, अभी तक सूना था कुछ ने आ वात है दूसरी आहा... हा ! (श्रोताः) द्विगम्बरकी वाणीमें द्विगम्बर होनेकी ही बात है (गुरुदेवः) द्विगम्बरनी वाणीसे द्विगम्बर होना-द्विगम्बर नाम राग विना पर्याय विनाकी दृष्टि करना वो द्विगम्बर है (श्रोताः) तत्काल अर्थ बदल दिया (गुरुदेवः) सबका अर्थ बदल दिया-आ अमारे शेठ कहते थे. समझमें आया ? जैसा था वैसा है-आहाहा ! समझमें आया ?

अर्द्धिया तो कहते हैं ज्यों दृष्टि नाभना है, अे कर्तव्य पर्यायमें है भोक्षमार्गकी पर्याय कर्तव्य है पण वो तो पर्यायका कर्तव्य है, ध्रुवमें कर्तृत्व है ही नहीं (श्रोताः) कब ? (गुरुदेवः) त्रिकाण. अे त्रिकाण है, वो बात तो क्रिया-परिणामसे शून्य है तो उसका अर्थ क्या है ? समझमें आया ? परिणाम-भोक्षनां परिणाम-ये निश्चयसम्यग्दर्शन-ज्ञानयारित्र है वे परिणाम हैं वो परिणाम कर्तव्य है तो वो कर्तव्य तो द्रव्यमें है नहीं, परिणाममें कर्तव्य हो तो हो... आहाहा ! शोभालालज ? कभी सूना ही नहीं न्यां बीडीमां क्यां आ ? हतुं य नहीं आ पाछुं त्यां शेठ अेम कहे छो ने ! न्यां तो थाय नहीं ने !

આહાહા ! વાત એવી છે ! પર્યાય ઉપર ઈતના જોર-રાગ ઉપર જોર દેતા હૈ અરે, ભગવાન રાગ ને પર્યાય તો તેરેમ્ હૈ ડી નહીં, સૂન તો સહી, કિતના જોર તેરે દેના હૈ ? પર્યાય ઉપર જોર દેગા તો મૂઠ-મિથ્યાદૈષ્ટિ હોગા, સમજમ્ આયા ?

અજર પ્યાલા પિઓ મતવાલા, ચિન્હી અધ્યાત્મવાસા;

આનંદઘન ચેતન વ્હૈ ખેલે, દેખે લોક તમાશા.

આહા.. હા ! ભગવાન તો આનંદકંદ હૈ, વહ જગતકા સાક્ષી ભી નહીં ભાઈ ? (શ્રોતા:) સાક્ષી તો પર્યાયમાં હોય ને ! (ગુરુદેવ:) સાક્ષી તો પર્યાય હૈ-સમજમ્ આયા ? ઐસી ઐસી સાક્ષીકી પર્યાય તો ઉસમ્ અનંત પડી હૈ, ત્રિકાળ લેના હૈ આંહી તો... સમજમ્ આયા ? આ હરખ-જમણકી ગાથા હૈ આ, લગ્ન હોતા હો તબ કરતે હૈ ને આખિરકા જમણ, અમારે અહીંયા કરતે હૈ કાઠિયાવાડમ્ (શ્રોતા:) હવે પાર્ટી હો ગઈ ! (ગુરુદેવ:) પાર્ટી હો ગઈ તો વો લો. અમારે પહલે લગન હોતા થા ને તો લગનમ્-શાદીમ્ સાત ટંક જમાડતે થે, સાત ટંક સમજે ? ત્રીન દિન ઔર એક આઘાદિન. (શ્રોતા:) હમારે યહાં ભી પાંચ-પાંચ દિન હોતા થા. (ગુરુદેવ:) યહાં ભી પહલે ઐસા હોતા થા (શ્રોતા:) બ્રાહ્મણોમાં તો મહિનો (ગુરુદેવ:) બ્રાહ્મણોમ્ તો એક મહિના-મહિના અમારા ગામમાં હૈ એક શ્રીમાળી બ્રાહ્મણ. એક મહિના રખે જાનકો પીછે આખિરકે દિન જમણ કરે (હરખજમણ) એટલે સારામાં સારું ને ઊંચામાં ઊંચું જમણ કરે એમ આ સારામાં સારું ને ઊંચામાં ઊંચું જમણ છે આ. સમજમ્ આયા ? (શ્રોતા:) યહાં કિસકી શાદી હો રહી હૈ ? (ગુરુદેવ:) શાદી, આત્માકી.. ભાઈ ? આહાહા !

ભગવાન આત્મા ! આંહી તો કહતે હૈ કિ શાદીકે પરિણામસે ભી ધ્રુવ શૂન્ય હૈ, શાદીકા કયા, મોક્ષકા મારગકે પરિણામસે ભી ધ્રુવ શૂન્ય હૈ, તે તો કયા સિદ્ધપદકી પર્યાયસે ધ્રુવ શૂન્ય હૈ. આહાહા ! શુદ્ધતાકી પર્યાય જો હૈ ઉસસે ભી ધ્રુવ શૂન્ય હૈ-ધ્રુવ શૂન્ય હૈ કયોંકિ કેવળજ્ઞાન આદિ તો ક્ષાયિક પર્યાય હૈ-વો ક્ષાયિકભાવ હૈ વો આયેગા, ક્ષાયિકભાવ

तो पर्याय है, पर्याय ध्रुवमें नहीं है, पारिष्णामिक (भाव) तो त्रिकाली ध्रुव है उसमें पर्याय-इर्याय कैसी? समझमें आया?

‘बंध-मोक्षके कारण और कर्तृत्व-भोक्तृत्वसे और परिष्णामसे शून्य’ ऐसा जब ऐसा समुदायपातनिकामें कइनेमें आया था-कथनमें पहले आ कइना था ऐसा आ गया था, पश्चात् यार गाथा द्वारा जबके अकर्तृत्वगुणके व्याख्यानकी मुष्यतासे सामान्य विवरण किया गया, पहले आ आ गया है, अब विशेष पीछे कहेगा यार गाथा द्वारा, जब अकर्तृत्व है-जबमें कर्तृत्व हैं ही नहीं, परका पर्यायका अकर्तृत्वगुणके व्याख्यानकी मुष्यतासे-मुष्यतासे सामान्य कथन किया गया-विवरण किया, विवरण कइके कथन कइके, तत् पश्चात् यार गाथा द्वारा शुद्धको भी प्रकृति के साथ जो बंध होता है ये अज्ञानका माहात्म्य है, ऐसा अज्ञानका सामर्थ्य कइनेरूप विशेष कथन किया गया था.

क्या कइते हैं जुओ! अरे, ऐसा भगवान (आत्मा) शुद्ध ध्रुव प्रभु! जिसमें पर्याय भी नहीं तो विकार तो कहां आया? ऐसी चीजमें आ बंध जो अज्ञानका प्रगट होता है, परकर्मका बंध होता है वो तो अज्ञानका माहात्म्य है. स्वरूपका भान नहीं ये अज्ञानके कारणसे बंध होता है. समझमें आया? (श्रोता:) अज्ञाननुं माहात्म्य? (गुरुदेव:) अज्ञानका माहात्म्य है ने अज्ञानका माहात्म्य है कि नहीं?

आइ! वस्तुका माहात्म्य छोडकर, अज्ञानका माहात्म्य! आ क्या हुआ! केटलाक कइते हैं न आत्मा शुद्ध है न, पवित्र है ने! उसमें ये अज्ञान कहांसे आया? अम केटलाक कहे छे (अनो उत्तर:) छ पर्यायमें उत्पन्न किया तो आया. समझमें आया?

यिदानंद भगवान, नित्यानंदका नाथ उसके उपर दृष्टि न करके अक समयका राग और पर्याय उपर दृष्टि करके अज्ञान उत्पन्न हुआ, अज्ञानके कारण ऐसा ध्रुव स्वरूप होने पर भी बंध होता है, समझमें आया? ऐसा अज्ञानका सामर्थ्य कइ है जुओ अज्ञानका सामर्थ्य कइ है भ्रमणाका सामर्थ्य! आइइ! (श्रोता:) पर्याय अक ने अनुं सामर्थ्य

केवुं ? गुरुदेवः है ने !

आहा.. हा ! महाप्रभु ! त्रिकाण आनंदकंदका नाथ, उसका आश्रय न किया और ओक समयकी पर्याय-रागका आश्रय किया, अज्ञान हुआ, अज्ञान का सामर्थ्य है ये बंधका कारणमें तो... समझमें आया ? (श्रोताः) धरमनुं सामर्थ्य छे ने ऐ तो ! (गुरुदेवः) धरमनुं सामर्थ्य बंधमें कहांसे आया ? समझमें आया ? ऐ.. य आ रागसे धरम होता है ऐम कहते हैं कि नहीं ? व्यवहार रत्नत्रयसे निश्चयरत्नत्रय होता है, धूणमेंय होता नहीं सून तो सही. जेटला व्यवहार साधन-ज्ञाधन कहा है छ निश्चयसे साधन नहीं पण बाधक है. मोक्षमार्ग प्रकाशकमें फुला लिया है. को 'समझमें आया साधक कहा वोही बाधक है समझमें आया ?

अलौकिक यीज ! पर्याय जो अंदरमें वर्तमानमें वर्तती है, ये पर्यायसे भी वस्तु अंदर शून्य है ऐसा प्रथम कथनमें आ गया है, पछी लिया कि बंध क्यों होता है ऐसी यीजमें बंध क्यों होता है ? कर्मका बंध किया तो क्यों बंध आया ? तो कहते हैं स्वरूपका चिदानंद भगवान, उसका प्याल बिना-ज्ञान बिना, उसका अज्ञानसे बंध होता है, समझमें आया ? अज्ञानका माहात्म्य है, ऐसा अज्ञानका सामर्थ्य कहा, ऐसा अज्ञानका सामर्थ्यरूपे विशेष विवरण करनेमें आया तत्पश्चात् यार गाथा द्वारा जवका अमोक्तृत्वगुणका व्याप्यानकी मुष्यतासे व्याप्यान करनेमें आया-पहले कहा था पण अमोक्तृत्व गुणका सामान्य व्याप्यान था, पहले-पहले आया न, ये अमोक्तृत्वगुणका विशेष व्याप्यान है, त्यार बाद दो गाथा कहनेमें आयी जिसके द्वारा, पूर्वे बार गाथामें ' शुद्ध निश्चयसे ' कर्तृत्व-भोक्तृत्व के अभावरूप-शुद्ध निश्चयसे भगवान आत्मा, पर्यायका कर्ता ने भोक्ता नहीं तथा बंधमोक्षके कारण ने परिणामका अभावरूप-पहले शून्य कहा था, समझमें आया ?

ध्रुव भगवान आत्मा, वो तो बंधका कारण ने मोक्षका कारणपरिणाम और बंधने मोक्षरूप परिणामसे अभावरूप है, त्यां शून्य कहा था, यहां अभाव कहा, ऐसी बात आ गछ है समझमें

આયા ? જો વ્યાખ્યાન ક્રિયા ગયા, ઉસકા હી ઉપસંહાર કરનેમેં આયા, ઉસકા હી ઉપસંહાર હૈ, ઈસ પ્રકારસે સમયસારકી 'શુદ્ધાત્માનુભૂતિ-લક્ષણ' -દેખો ! ભગવાન આત્મા ધ્રુવ ! ઉસકા અનુભૂતિ-અનુભવ હોના ઐસી અનુભૂતિ જિસકા લક્ષણ ઐસી 'તાત્પર્યવૃત્તિ' નામકી ટીકામેં મોક્ષાધિકાર સંબંધી ચૂલિકા સમાસ હુઈ અથવા અન્ય પ્રકારસે વ્યાખ્યાન કરનેસે, યહાં મોક્ષાધિકાર સમાસ હુઆ.

ફિર વિશેષ કહનેમેં આતા હૈ, હવે વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ આયેગા, કહતે હૈ ઔપશમિકાદિ પાંચ ભાવોમેં કિસ ભાવોસે મોક્ષ હોતા હૈ વહ વિચારનેમેં આતા હૈ, હવે જરી 'ક બાત (શ્રોતા:) વો તો પર્યાયકી વાત (ગુરુદેવ:) પર્યાયકી બાત હૈ યે પાંચ ભાવોમેં એક (ભાવ) દ્રવ્ય ભી હૈ અને ચાર પર્યાયે હૈ ઉસમેં કઈ પર્યાયસે મોક્ષ હોતા હૈ ? કઈ અવસ્થાસે આત્માકી મુક્તિ હોતી હૈ ? સમજમેં આયા ?

ઔપશમિકાદિ પાંચ ભાવોમેં કિસ ભાવસે મોક્ષ હોતા હૈ અબ વહ વિચારતે હૈ, હવે ભાવ કયા ? ત્યાં ઔપશમિક પહલે ભાવ, ઉપશમિક કા અર્થ: આત્મામેં ઉપશમ સમ્યગ્દર્શન ને સમ્યક્ચારિત્ર હોતા હૈ, વો ઉપશમભાવ રૂપ હૈ. ક્ષય નહીં ઉસકી પ્રકૃતિકા પરમાણુ પડા હૈ, જૈસે જલમેં મેલ હૈ ઉસમેં ફટકડી નાખનેસે મેલ ભૈઠ ગયા હૈ, મેલ સમજ્યાને ? મેલ ભેસી ગયો છે, નીકળી ગયો નથી, ઐસે આત્મામેં ઈ સમ્યગ્દર્શનમેં ઉપશમ, પ્રકૃતિકા ઠરના-ઠરના વહ ઉપશમ હુઆ, પ્રકૃતિકા અભાવ(ક્ષય) નહીં હુઆ હૈ, સમજમેં આયા ?

એક દાખલો યાદ આવ્યો અમારે પાલેજમાં, મનસુખને ખબર નો હોય એનાં પહેલાંની-તારા જનમ પહેલાંની વાત છે, એક વખાર હતી ને વખાર તેની નીચે પાછળ એક સર્પ ગરી ગયેલો મોટો, ઘણાં વરસની વાત છે એનાં પહેલાંની વાત છે અમારે ત્યાં (પાલેજમાં) દુકાન હતી ને ! વખાર મોટી, સર્પ મોટો, કાઢવો શી રીતે ? ઘણાં લોકો આવી ચડયા તેમાં કો 'ક મોટો હશે ને તેણે કહ્યું પાણી છાંટો (શ્રોતા:) પાણી છાંટે તો રહે નહીંને મરે નહીં (સર્પ) મરી પણ ન જાય અને નીકળી જાય,

પાછળ વખાર હતી ને ત્યાં નીચે સર્પ, તારો જન્મ તો ચીમોતેરમાં થયો, એનાં પહેલાંની વાત છે. ઈ સર્પ, મોટો સર્પ હવે તેને પકડવો શી રીતે ? અને નીચે શું કહેવાય ? હડફો-હડફો ! હડફો એટલે લાકડાનો-લાકડાની પેટી, હવે લાકડાની પેટીમાં માલ (પેટી) ઉપાડવી શી રીતે ? સમજાણું ? કોઈએ કહ્યું કે પાણી છાંટો, પાણી છાંટયા પછી પકડો, એમ આ પ્રકૃતિ ઉપર પાણી છાંટયું પહેલું (એ ઉપશમ) સમજમાં આવ્યું ?

દર્શનમોહની પ્રકૃતિ ને ચારિત્રમોહની પ્રકૃતિ ઉપર પાણી છાંટયું પહેલું (પ્રકૃતિ શાંત થઈ ગઈ) અભાવ કર્યો નથી, એવું પર્યાયમાં ઉપશમ, યાદ આવી ગયું (દેષાંત) સમજમાં આવ્યું ? એસા સમ્યગ્દર્શન, (દેષાંત) ઘણી વખત યાદ આવતું.

ઉપશમ સમ્યગ્દર્શન પહલે કહા દેખો ! ઉસમેં દોહી લે લેના, ઔપશમિક્કા દો પ્રકાર-એક ઉપશમસમ્યગ્દર્શન ઔર ઉપશમચારિત્ર-દો પ્રકાર યહ ક્ષાયોપશમિકકા અઢાર પ્રકાર-તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં અઢાર (પ્રકાર) દિયા હૈ. (મતિ, શ્રુત, અવધિ, મન:પર્યય એ ચાર જ્ઞાન, કુમતિ, કુશ્રુત, કુઅવધિ એ ત્રણ અજ્ઞાન ચક્ષુ, અચક્ષુ, અવધિ એ ત્રણ દર્શન, ક્ષાયોપશમિક દાન-લાભ-ભોગ-ઉપભોગ-વીર્ય એ પાંચ લબ્ધિ, એમ ચાર+ત્રણ+ત્રણ અને પાંચ ભેદો તેમજ ક્ષાયોપશમિક ચારિત્ર અને સંયમા સંયમ, ક્ષાયોપશમિકભાવના અઢાર ભેદ છે. ' તત્ત્વાર્થસૂત્ર ' એસે અઢાર ભાવ હૈ યે તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં હૈ ઔર ક્ષાયિકકા નવ બોલ હૈ (કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, ક્ષાયિકદાન, ક્ષાયિકલાભ, ક્ષાયિકભોગ, ક્ષાયિક ઉપભોગ, ક્ષાયિક વીર્ય તથા ' ય ' કહેતાં ક્ષાયિકસમ્યક્ત્વ અને ક્ષાયિક ચારિત્ર-એમ ક્ષાયિકભાવના નવ ભેદ છે ' તત્ત્વાર્થસૂત્ર અ. ર. સૂત્ર ૪ ') ઔર ઉદયના એકવીસ બોલ હૈ તત્ત્વાર્થ સૂત્રકે (તિર્યચ, નરક, મનુષ્ય, દેવ એ ચાર ગતિ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ ચાર કષાય, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, અને નપુંસકવેદ એ ત્રણ લિંગ, મિથ્યાદર્શન, અજ્ઞાન, અસંયમ, અસિદ્ધત્વ તથા કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત, પીત, પન્ન, શુકલ એ છ લેશ્યા એમ ચાર+ચાર+ત્રણ+એક+એક+એક એક અને છ -એ બધા

મળીને ઔદયિકભાવના એકવીસ ભેદો છે.

એ ચાર ભાવ પર્યાયરૂપ છે, એ ચારે ભાવ અવસ્થારૂપ છે, ત્રિકાળી ધ્રુવસ્વરૂપ નહીં. થોડા સમજના પડે ભઈ લંબા કેટલાકને ખબરેય ન હોય, પાંચ ભાવના નામેય આવડતા ન હોય-પાંચ ભાવ છે તો આ ચાર ભાવ તો પર્યાયરૂપ છે, અવસ્થા છે. આત્મા ધ્રુવ જો છે ત્રિકાળ વો તો પારિણામિક ભાવે છે વો તો દ્રવ્યરૂપ છે, અને આ ચાર છે ઈ પર્યાય-અવસ્થારૂપ છે બેય મળીને પ્રમાણકા વિષય બનતા છે, સૂક્ષ્મ થોડા આ ગયા. સમજમેં આયા ?

એ ચાર ભાવ પર્યાયરૂપ છે, પર્યાય સમજે ? અવસ્થા, પહલે કહા ને જો ધ્રુવ, શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનયે જો જીવ, ધ્રુવ ઉસકી પર્યાયરૂપ આ ચાર ભાવ છે, એ ચાર ભાવ ધ્રુવરૂપ નહીં, તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં આતા છે પણ વિચાર નહીં દરકાર નહીં, આ તો દશલક્ષણી પર્વમેં બોલેજાય ગડિયા, ગડિયા બોલ્યે જાય પંડિતજી ? નંદકિશોરજી ? છે ગડિયા !

કહતે છે ઈ ચાર ભાવ પર્યાયરૂપ, વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ આગે આયેગા-

(પ્રમાણ વચન)

ધર્મધૂરંધર યોગીન્દ્રદેવ પોકાર કરે છે કે અરે ! આત્મા ! તું પરમાત્મા જેવો છો છતાં તું જિનમાં ને તારામાં ફેર પાડે છો ? ફેર પાડીશ તો ફેર કે દી છૂટશે ? તેથી કહે છે કે હું રાગવાળો અલ્પજ્ઞતાવાળો એમ મનન નહિ કરો પણ જે જિનેન્દ્ર છે તે જ હું છું એવું મનન કરો ! અરેરે, હું અલ્પજ્ઞ છું, મારામાં આવી કાંઈ તાકાત હોતી હશે ?--એ વાત રહેવા દે ભાઈ ! હું પૂરણ પરમાત્મા થવાને લાયક છું--એમ નહિ પણ પૂરણ પરમાત્મા અત્યારે હું છું-- એમ મનન કર ! આહાહા !!

(આત્મધર્મ અંક-૭૦૩, મે ૨૦૦૨, પાનું-૨)

पू. गुरुदेवश्रीनुं अध्यात्म रसरोयक मार्मिक (अक्षरशः)

प्रवचन समयसार गाथा-३२० जयसेनाचार्यनी टीका

ता. २०-८-७०

(समयसार) ३२० गाथा, जयसेन आचार्यकी टीका, अधिकार परम रहस्यमय था, था क्या कहते हैं तुम्हारी हिन्दीमें (श्रोता: था) थोडा सूक्ष्म पडा, फिर भी सूने तो भरा ! क्या यीज है ? वास्तविक बार अंगने सिद्धांतका सार ! सिद्धांत ओ छे के ज्ञायकभाव अपना आत्मा, ध्रुव परम पारिणामिक-भाव लक्षण तत्त्व ! उसकी सन्मुख होकर श्रद्धा-ज्ञान करना ये सारा बार अंगका सार है, ऐनी पछी बघी टीकायुं ने विस्तार समजमें आया ?

जुओ ! आपणे यहां आया है ' विवक्षित अेकदेश शुद्धनयाश्रित यह भावना ' क्या भावना ? जो यैतन्यस्वरूप ज्ञायकभाव वो तरङ्गी अेकाग्रता, ऐसी जो भावना नाम निर्मणदशा, ये अेकदेश शुद्ध नयाश्रित है, केम के व्यक्तरूप पर्याय है ने ! व्यक्त-प्रगटरूप भोक्षका मारग-सम्यग्दर्शनज्ञानयारित्र के जो त्रिकाणी द्रव्यका आश्रयसे अनुभवमें आया, तो ये अेकदेश शुद्ध है, ये निर्विकार स्वसंवेदन लक्षण क्षायोपशमिक ज्ञान होनेसे ज्ञानकी प्रधानतासे यहां कथन किया है. आम तो (पहले मूल पाठमें) तीनभाव (उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक) आ गया था आंही तो अेकलो क्षयोपशमरूप भाव लिया.

त्रिकाणी भगवान आत्मा ! ज्ञायक स्वरूप वो तरङ्गी अेकाग्रतासे जो विकास हुआ ज्ञानका पर्यायमें ये क्षायोपशमिक ज्ञानरूप होनेसे ' जो के अेकदेश व्यक्तिरूप है '-अेक अंशे प्रगटरूप है (अर्थात्) अेक अंश प्रगटरूप है, याहे तो भोक्ष हो पण अेक अंश प्रगटरूप है, पर्याय अंश ज छे, जंड है, अंश है, भेद है-अेक समयकी दशा वो क्या यीज (है ?)

ऐसा होनेसे, तथापि ऐसी पर्याय निर्मण... प्रगट हुँ, स्वभाव ध्रुवके आश्रयसे, ध्रुव यैतन्य भगवान उसको अंदर दृष्टि-ध्येय करके, दूसरी तरङ्गसे दृष्टि समेट-करके-समजमें आया ? वो भी है नास्तिसे कथन अपना ध्रुव यैतन्य ज्ञायकमें दृष्टि लगाना ओर वो तरङ्गका ज्ञान

करना ओर उसमें लीन होना वो मोक्षका मारग है, शुभ-अशुभ भाव कोई मोक्षका मारग नहीं, समजमें आया ? औसी प्रगटदशा, शक्तिमेंसे व्यक्त-प्रगट दशा हुं निर्मण ' तो पण '—तथापि—तोपण कइते हैं ने तमारे हिन्दी भाषामें ? (श्रोता: तो (ली) तो ली—तथापि ध्याता पुरुष औसा भाता है—सम्यग्दृष्टि ध्यान करनार आत्मा, एसको भाता है कि त्रिकाण खीजको भाता है. समजमें आया ?

शुद्ध भगवान आत्मा ! अनंत-अनंत सुभसागरका सरोवर-सुभसागरका उछलता दरिया... सुभसागर ! औसी खीज जो त्रिकाणी है, उसमें अंतरमें अेकाग्र होकर, स्वभावका ध्येय बनाकर, जो पर्याय-निर्मणदशा अेक अंशे प्रगट हुं, पण अे ध्यान करनेलायक नहीं, ध्यानमां एसको ध्येय बनानेलायक नहीं, नंदकिशोरज्ज ? आहा... हा ! ' ध्याता पुरुष '—अपना स्वरूप शुद्ध ध्यान करनेवाला आत्मा, सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्र-ये तीनों ध्यान है, क्या कइ ? (श्रोता:) सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्र ये तीनों ध्यान है (गुरुदेव:) ध्यान है, ये ध्यान जिसको प्रगट हुआ, वो ध्यानी किसको ध्याता है ? समजमें आया ?

अनंत सुभसागरका नीर प्रभु ! जुओ ! सागरमें नीर (जण) होता है ने ! (श्रोता:) सागरमें तो नहीं है ! (गुरुदेव:) नहीं, नहीं, नहीं तमारा सागरनी वात नहीं, ये तो निजसागर ! अनंत सागर ! नीर (ज्ञाननीर से परिपूर्णा) समजमें आया ? औसा प्रभु (आत्मा), ध्यान करनेवाला धर्मी किसको ध्याता है ? किसको ध्येय बनाते हैं ? ये निमित्तको-भगवानको ध्येय नहीं बनाते हैं अेम कइते हैं (श्रोता:) वषी योभवट (गुरुदेव:) आहा... हा ! अे विकल्प-दया-दान-व्रतका वयमें हो एसको (ध्याता पुरुष) ध्येय नहीं बनाते हैं, सम्यग्दृष्टि-धर्मी जव, जिसको सम्यक् अेकसमयकी निर्मण पर्याय प्रगट हुं है-मोक्षमार्गकी, एसको ली ध्येय नहीं बनाते हैं, समजमें आया ? बार अंगका नियोड-सार आ है, समजेमं आया ?

ध्याता पुरुष औसा भाता है—औसा ध्येयको भावना करते हैं, कैसा

ધ્યેય ? જો સકલ નિરાવરણ હૈ આત્મા આહા... હા ! જુઓ ! રાગ આદિ તો ઉદયભાવ હૈ, પણ શાસ્ત્રમેં ક્ષયોપશમ, ઉપશમ ને ક્ષાયિકકો સાવરણ કહનેમેં આયા હૈ, પંડિતજી ? કયા કહતે હૈ ? ' નિયમસાર 'મેં હૈ-સાવરણ હૈ ને-આવરણકે અભાવકી અપેક્ષા આઈ ને ! પંચાસ્તિકાયમેં લિયા ન ચાર ભાવ કર્મકૃત, ભૈયા ? (શ્રોતા: કુંદકુંદચાર્યે) (ગુરુદેવ: કુંદકુંદચાર્યે મૂળપાઠમેં લિયા હૈ, (કયોંકિ) કેવળજ્ઞાન ખંડરૂપ એક સમયકી પર્યાય હૈ-ઉસમે આવરણકા અભાવકી અપેક્ષા આ ગઈ, કેવળજ્ઞાનકો ભી વિભાવભાવ-વિભાવજ્ઞાન કહનેમેં આયા હૈ, વિભાવ નામ વિશેષભાવ ભાઈ ? વિભાવ નામ વિશેષભાવ યે સામાન્યભાવ નહીં, આહા... હા... હા !

કહતે હૈ ' સકલ નિરાવરણ ' -કેવળજ્ઞાનકો ભી, ચાર (ભાવ) આવરણવાલા કહા હૈ, ચાર ભાવકો ' નિયમસાર 'મેં-ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક ચાર આવરણવાલા (કહા ગયા હૈ) કયુંકિ એકમેં આવરણકા નિમિત્ત હૈ ને તીનોમેં આવરણકા અંશે અભાવ કા કારણ હૈ તો ચારે અપેક્ષાવાલા ભાવ હો ગયા, તો સાવરણ-આવરણવાલા કહ દિયા ઉનકો, (ઔર) ભગવાન આત્મા સકલ નિરાવરણ ત્રિકાલ નિરાવરણ-આવરણ જિસકો હૈ હી નહીં. આહા.. હા ! સમજમેં આયા ?

“ અહીં આત્મતત્ત્વ નિશ્ચયસે કિસકો કહતે હૈ યે બાત ચલતી હૈ, નિશ્ચયસે... યથાર્થસે... સત્યસે... વાસ્તવિકસે ધ્યાન કરનાર ધર્મી જીવ, કિસકો આત્મા માનતે હૈ ને કિસકો ધ્યેય બનાતે હૈ, વો બાત ચલતી હૈ ”.

‘ સકલ નિરાવરણ ’ (આત્મા હૈ) દૂસરા આવરણવાલા હૈ વો તો આયા, ભાઈ ! ચાર ભાવ આવરણવાલા હૈ એમ આયાને ઉસમેં ? (શ્રોતા: આંહી છે) (ગુરુદેવ:) આંહી આવ્યું એમ નહીં બીજે (નિયમસારમાં) પણ છે.

ત્રિકાળ ભગવાન સત્ય જો જ્ઞાનસ્વભાવ ભાવ, ધ્રુવભાવ, અનાદિ-અનંત એકરૂપભાવ, યે ત્રિકાળભાવ સકલ નિરાવરણ, વો ચાર ભાવ આવરણવાલા હૈ વો ધ્યેયમેં લેને લાયક નહીં (શ્રોતા: નહીં, નહીં, નહીં) ઓ.. હો.. હો.. હો ! સમજમેં આયા ? માથે કહા ને એકદેશ પ્રગટ

हुआ निर्मल आनंद-सुखानंद! ल्यो! सुखानंद धर्मशाणा छे ने तमारे त्यां मुंभछमां ने, अये यंद्रकांतभाछ भाणी छे के नही, आवेल छे सुखानंद धर्मशाणा, छ बारझामां बेसे छे त्यां, सुखानंद धर्मशाणा भगवान आत्मा है, सुखने आनंदना स्वभाववाणी धर्मशाणा छ आत्मा, अैसा ध्रुव आत्मा! उसका आश्रय करके, ध्येय बनाकर जो वीतरागी निर्विकल्प सम्यग्दर्शन-सम्यग्ज्ञान शांती आनंद आदि जो प्रगट हुआ वो ध्येय नहीं धर्मीका, तेम केवणज्ञान धर्मीका ध्येय नहीं अेम कहते हैं अहीया. आहा.. हा.. हा.. हा! समजमें आया?

समयसारमें आते हैं उपाय-उपेय, पीछे अधिकार आता है न उपाय-उपेय (श्रोता: छेल्ला भागमां) आभर के भागमें लो, लो अे याद आ गया. वहां उपाय तो भोक्षका मारग है, उपेय तो भोक्षमार्गका इण अैसा सिद्धपद है त्यां अैसा लिया है ' समयसार ' उपाय-उपेय-उपाय तो भोक्षका कारण है और उपेय भोक्षरूप दशा, उसको त्यां... ध्येय अने आ साधन त्यां कहनेमें आया है, पंचास्तिकाय में भी आता है न-व्यवहार साधन-साध्य त्भिन्न साधन-साध्य! ल्यो! जो ' वात कछ शैली भाछ!

अभिन्न साधन-साध्य कही तो भी निर्मल वीतरागी पर्याय साधन और पूरण वीतरागपर्याय-वीतरागी दशा पूरण भोक्ष ते साध्य! समजमें आया? आंही तो कहे छे के ' साध्य ' अे नहीं (श्रोता: छ साध्य बीजुं? (गुरुदेव:) क्या अर्थमां कहे छे- छ तो प्रगट करवानी अपेक्षाअे त्यां साध्य कहनेमें आया है पण प्रगट किसका आश्रयसे होता है? आहा... हा!

ध्याता पुरुष (अैसा भाते हैं कि) सकल निरावरण भगवान आत्मा! ध्रुव निरावरण यैतन्य पिंड! यैतन्य बिम्ब! परम सुखसागरका समुद्र है, अे बिलकुल आवरण ने आवरणका अभावकी अपेक्षा अे ध्रुवमें है नहीं, और ' अण्ड ' देजो! केवणज्ञान आदि पर्यायो णंड (णंड) है, अंश है, पर्याय अंश है आता है न भाछ! प्रवचनसारमें

પર્યાય અંશ હૈ પર્યાય અંશ હૈ-અંશી નહીં આહાહા ! સમજમેં આયા ?

આંહી તો હજી કયાંકથી બનશે સમકિત-સમકિત, ભગવાનની પ્રતિમાથી ને, સમ્મેદશિખરની જાત્રામાંથી ને સમકિત થશે !

આંહી કહતે હૈ કિ સમકિતકા ધ્યેય તો ધર્મીકો પૂર્ણાનંદ પ્રભુ એ ધ્યેય હૈ, ન્યાંસે સમકિત પ્રાપ્ત હોતા હૈ, શેઠ !

કહતે હૈ કિ ' અખંડ ' હૈ, દેખો ! ભાષા ભગવાન આત્મા નિત્યાનંદ પ્રભુ ! મહા અસ્તિરૂપ સ્વભાવ, નિશ્ચય-વાસ્તવિક-યથાર્થ આત્મા જો ધ્રુવ હૈ, વો અખંડ હૈ. ઉસમેં ખંડ હૈ નહીં આહા.. હા ! એ ધર્મીકો ધ્યેય હૈ, સમકિતી-જ્ઞાનીકો વો ધ્યેય હૈ, આહાહા ! અખંડ સામે ખંડકા નિષેધ, ' એક ' ઓહો ! અખંડ મેં અભેદ આ ગયા, સમજમેં આયા ? એ.. ક, પર્યાય તો અનેક હૈ, વસ્તુ તરીકે ધ્રુવભગવાન (આત્મા) તો ' એક ' હૈ, સમજમેં આયા ?

શું કહે છે તમારે... એક્કો આવે છે ને રમવામાં ભાઈ ! આવે છે ને ! ગંજીપાનો એક્કો (શ્રોતા: ઈ હુકમનો એક્કો) હા, હુકમનો એક્કો, ઈ જીતી જાય એમ હોય છે ને ! ગુલો ને રાણી ને બાદશાહ ને એક્કો ! આવે છે ને એમાં (શ્રોતા: ઈ હુકમનો એક્કો) ઓલોય એક્કો ચઢી જાય એવો છે, તો હુકમનો એક્કો તો ખલાસ ! પછી કહે છે (એને કોઈ ન જીતે) બાદશાહ કરતાં એક્કો ઊંચો હોય છે એમ રમતા 'તા ને ! આ રમત અમારા મામાને ઘરે, નાની ઉંમરમાં બધું રમતાં-થોડું થોડું બધું કર્યું છે થોડું થોડું, અમારે મામા હતાને ત્યાં આ બધી રમતું ચાલતી, ગૃહસ્થ હતા તેને ત્યાં વાંચતા-રમતાં એક્કો ને ગુલો નાની ઉંમરની વાત છે હોં !

અહીંયા તો કહે છે કે ગુલો તો પર્યાય છે આ ભગવાન આત્મા બાદશાહ ને એક્કો છે. ' એક ' -ભગવાન આત્મા પૂર્ણ ધ્રુવ, એ... ક જિસકો દૈષ્ટિમેં આયા હૈ (એ સમ્યદૈષ્ટિ) ઉસકા ધ્યાન કરતે હૈ, એમ કહતે હૈ, સમજમેં આયા ? સકલ નિરાવરણ કહકર આવરણવાલા ચાર પર્યાયોંકા નિષેધ કર દિયા, અખંડ કહકર એક અંશ (ખંડ) પર્યાયકા નિષેધ કર દિયા, ' એક ' કહકર અનેક પર્યાયોંકા નિષેધ કર દિયા,

નિષેધ કરનેમેં ન આયા લેકિન ઉસમેં નિષેધ આ ગયા.

‘ પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય ’ આહા.. હા ! કેસા હૈ ભગવાન આત્મા ? એક સમયકી પર્યાય-અવસ્થા સિવાયકી ચીજ (આત્મવસ્તુ) પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય હૈ, સ્વરૂપ પ્રત્યક્ષ હી વસ્તુ હૈ, ‘ નિયમસાર ’ મેં એસા શબ્દ લિયા હૈ ‘ સ્વરૂપ પ્રત્યક્ષ ’ ધ્રુવ એ સ્વરૂપપ્રત્યક્ષ હૈ, સમજમેં આયા ?

પણ.. કિસકો ? જિસને મતિ ઔર શ્રુતજ્ઞાનકી પર્યાયસે અપના દ્રવ્યકો પ્રત્યક્ષ કર લિયા હૈ એસે સમકિતીકો ધ્યેયરૂપે વો પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય દ્રવ્ય હૈ. ભારે વાત આ ! (શ્રોતા: સબકે લિએ-બધાંને માટે નહીં ?) (ગુરુદેવ: સબકે લીએનહીં બધાંને માટે કયા ? એ માટે તો આ પ્રશ્ન ચાલે છે. જિસકો સમ્યક્ ખ્યાલમેં હી ચીજ આઈ નહીં, પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય આ ચીજ હૈ, એસી (વસ્તુ) દૈષ્ટિમેં આયે બિના (માન લેના) ધ્યાતા-ધ્યાન કરતે હૈ તો ધ્યાતાકો ખ્યાલ હૈ કિ આ ચીજ (પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય હૈ) ભાઈ ? થોડા સૂક્ષ્મ હૈ હોં ! પણ હવે સૂને તો ખરા ! (શ્રોતા:) સૂનના તો પડેગા હી ! (ગુરુદેવ: સૂનના પડેગા... એ લ્યો, ઈતની થોડી દરકાર હૈ (ઉસકો-શેઠકો) સમજમેં આયા ?

યે સમજે વિના ત્રણ કાળમેં કયાંય ઉદ્ધાર હૈ નહીં, લાખ જાત્રા કરેને, પૂજા કરે ને દયા કરે ને દાન કરે એ સબ શુભભાવ (હૈ) અને ત્યાં દૈષ્ટિ હૈ તો મિથ્યાત્વ ભાવ હૈ. સમજમેં આયા ?

આહા... હા.. હા ! આંહી કહતે હૈ ‘ કિ પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય ’ ઉસકા અર્થ યે હુઆ પર્યાયમેં-વર્તમાનદશામેં સમકિતી કો, મતિ-શ્રુતકા જ્ઞાનદ્વારા, એ આત્મા પ્રત્યક્ષ હુઆ હૈ ઉસકો યે પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય હૈ, એસા ધ્યેય કરતે હૈ આ.. હા.. હા.. હા ! ભારે વાત ભાઈ ! સમજમેં આયા ?

આ બારમે દિવસે, એ ભાગવત કથા પૂરી હોતી હૈ (શ્રોતા: ભાગવત કથા હૈ ? આત્મ ભાગવત, નિયમસારમેં હૈ ‘ ભાગવત શાસ્ત્ર ’ નિયમસાર ટીકામેં હૈ સબ બાત પદ્મપ્રભમલધારી દેવની ભાગવત શાસ્ત્ર-ભગવાનકા કહા હુઆ ‘ ભાગવત ’ સમજમેં આયા ?

કહતે હૈ કે ભગવાન આત્મા ! આહા... હા ! ‘ પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય ’

ભાષા તો એસી લી છે, જાણે એ ચીજ દૈષ્ટિમેં, ત્રિકાળી દૈષ્ટિમેં આ ગઈ છે પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય છે ન! કયા કહતે છે સૂનો! અંતર જો ચીજ છે ધ્રુવ ઉસકી નિર્મળપર્યાય વો ધ્રુવ-ધ્રુવ-ધ્રુવ યે ધ્રુવ ધ્રુવ મેં આ ગયા છે લક્ષમેં એમ કહે છે. પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય-પ્રત્યક્ષકા ભાસ હોતા છે ધ્રુવમેં.. ભાઈ ? આહા.. હા ! વસ્તુ જો ધ્રુવ પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય, પ્રતિભાસ નામ ધ્રુવ જો છે એસા ભાવમેં, ધ્રુવભાવમેં પ્રતિભાસ ધ્રુવકા આ ગયા છે... એ.. ય ! સૂક્ષ્મ, થોડી વાત છે, આખિરકા શબ્દ એસા લે લિયા છે- પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય છે યે વસ્તુ, વસ્તુમેં પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય છે-વસ્તુ ધ્રુવ છે ઉસકો મતિજ્ઞાનમેં શ્રુતજ્ઞાની જીવ-ચાહે તો આઠ વરસકી બાલિકા હો, પણ સમ્યગ્દૈષ્ટિ હો, તો યે સમ્યગ્દૈષ્ટિકા ધ્યેય પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય દ્રવ્ય ઉપર (ઉસકી) દૈષ્ટિ હોતી છે. આહા.. હા.. હા ! જાણે કે યે વસ્તુ પ્રત્યક્ષ જ હુઈ છે એસી પડી છે એસા પ્રત્યક્ષ છે એસી હી ચીજ પડી છે. સમજમે આયા ? એસા મતિ ને શ્રુતજ્ઞાનમેં યે પ્રત્યક્ષ વસ્તુ પડી છે ધ્રુવ- ધ્રુવ એસી દૈષ્ટિમેં આયા, ધ્યેય બનાયા પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમયકો, પરોક્ષ જ્ઞાનકા ધ્યેય નહીં, આ પ્રત્યક્ષ કેવળ-જ્ઞાનકાભી ધ્યેય નહીં. આ.. હા.. હા.. હા ! સમજમે આયા ?

(શ્રોતા:) પરોક્ષજ્ઞાનકા ધ્યેય નહીં, પ્રત્યક્ષ કેવળજ્ઞાનકા ભી ધ્યેય નહીં ! (ગુરુદેવ:) એ પણ નહીં, પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય ધ્યેય બનાયા. ધ્રુવમેં પ્રતિભાસ ધ્રુવકા હો ગયા ! એસી ચીજ છે એમ કહતે છે. ક્યોંકિ જ્ઞાનમેં-મતિ ઔર શ્રુતજ્ઞાનમેં-એ જ્ઞાનમેં પ્રત્યક્ષ નામકા ગુણ છે ત્રિકાળ, ' પ્રકાશ ' નામકા-ઈ પ્રકાશ નામકા ગુણ છે ત્રિકાળ આત્મામેં, એ ૪૭ શક્તિમેં આતા છે, બારમી શક્તિ (સમયસાર, પરિશિષ્ટ-સ્વયં પ્રકાશમાન વિશદ (-સ્પષ્ટ) એવા સ્વસંવેદનમયી (-સ્વાનુભવમયી) પ્રકાશશક્તિ.) પ્રકાશશક્તિ (છે) તો ગુણકા કાર્ય કયા ? તો ગુણ હી પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય છે, આ.. હા.. હા.. હા !

એ.. ય ? (જી સાહેબ !) ભઈ, આ શીખવાનું તો આ છે, શિબિર એટલે શું ? પૂછ્યું 'તું સવારમાં પછી હિંમતભાઈ કહે કે છાવણી, ભેગાં

થાય તે, પછી કહ્યું કે શિબિર એટલે શું કહેવાતું હશે ? આપણને તો કાંઈ ખબર નહીં એય ! પંડિતજી ? શિબિર-શિબિરને શું કહે છે ? શિક્ષણ-શિબિર ! (શ્રોતા: શિક્ષણ શિબિરમાં દિયા જાતા હૈ) ગુરુદેવ: પણ શિબિરનો અર્થ શું ? (શ્રોતા: આપ કહો મા 'રાજ) ગુરુદેવ: આંઢી કયાં એ શબ્દના અર્થની ખબર છે ! એ તો અમારે પંડિતજી જાણે (પંડિતજી: શિબિર એમાં શિક્ષણનો મુકામ, કેમ્પ.. લ્યો ! શિક્ષણનો કેમ્પ, શિક્ષણનો કેમ્પ આજ થયો. (શ્રોતા: શિક્ષણકે કેમ્પમાં આત્માકી ભાગવત કથા ચલી) યે વસ્તુ હૈ, સચ્ચા ભાગવત !

આહા.. હા ! જુઓ ! આ વાત ઐસી ભી ચલી કે પર્યાય હૈ - પરિણમન હૈ પણ વો પર્યાય, ધ્યાન કિસકા કરતી હૈ ? ધ્રુવકા. ધ્રુવ ધ્રુવકા ધ્યાન કયા કરે ? હજી તો કોઈ પર્યાય હૈ વો માને નહીં, ધ્રુવ કયા હૈ વો માને નહીં, ઉસકો તો આ હોતા હી નહીં,... પર્યાયમાં-અવસ્થામાં ધ્રુવ પ્રતિભાસમય પ્રત્યક્ષ જો ચીજ હૈ ઐસા જ્ઞાનમાં આયા હૈ, આ ચીજ પ્રત્યક્ષ હી હૈ, હૈ અપની પર્યાયમાં જો પ્રત્યક્ષ હુઆ, ઐસી ચીજ હૈ વો પ્રત્યક્ષ હી હૈ-(ધ્રુવ આત્મા) પ્રત્યક્ષ વસ્તુ હી ઐસી હૈ. સમજમાં આયા ? પ્રકાશશક્તિ હૈ ને સ્વસંવેદનમયી પ્રકાશશક્તિ-પ્રકાશ નામકા ગુણ હૈ. સંતોડી કલા રીત ઐસી... અલૌકિક ! કથન પદ્ધતિ અલૌકિક !

(શ્રોતા: ધ્રુવમાં ધ્રુવકા ભાસ હોતા હૈ ન ? (ગુરુદેવ:) ધ્રુવમાં ધ્રુવકા ભાસ હુઆ વો પ્રત્યક્ષમાં ભાસ હુઆ તો ધ્રુવમાં ધ્રુવકા ભાસ હૈ ઐસા માના. આહા.. હા.. હા ! કયા કહતે હૈ સમજમાં આયા ? (શ્રોતા: બરાબર નહીં આયા), નહીં આયા.. કઠણ પડે છે થોડું (શ્રોતા: પર્યાયમાં ભાસ હુઆ ધ્રુવકા કિ ધ્રુવમાં ધ્રુવકા ભાસ હુઆ ? (ગુરુદેવ:) પર્યાયમાં ભાસ હુઆ યે યહાં બાત નહીં હૈ-વસ્તુ પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય ઐસી ધ્રુવ ચીજ હૈ. આહા.. હા.. હા ! પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય દ્રવ્ય હૈ ઐસા લેના હૈ ન ! યહ દ્રવ્ય કયા ? નિજાત્મા-નિજ પરમાત્મદ્રવ્યકા વિશેષણ બધા ચલતા હૈ ન ! આહા.. હા !

ભગવાન નિજ પરમાત્મા, દેખો ! પરમાત્મ દ્રવ્ય-નિજ પરમાત્મા,

ત્રિકાળ પરમસ્વરૂપ ભગવાન ધ્રુવ નિત્યાનંદ નાથ, યે કૈસા હૈ ? પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય હૈ ઈ વસ્તુ હી ઐસી હૈ, આહા.. હા.. હા ! (પંડિતજી :) પ્રતિભાસ હૈ વે બહારમે આતા હૈ ન ! (ગુરુદેવ :) ઈ બહારમાં... જૈસે ચીજ પ્રત્યક્ષ હોતી હૈ ને અપની પર્યાયમે, ઐસી ધ્રુવમે પ્રત્યક્ષ હૈ યે ચીજ ઐસી ! (શ્રોતા :) સમજાણું નહીં ! (ગુરુદેવ :) જ્ઞાન પ્રતિભાસમય હૈ-જ્ઞાનમે દુસરી ચીજ પ્રતિભાસતી હૈ-પ્રતિ-પરભાસતી હૈ, જ્ઞાનકી પર્યાયમે, તો આ ધ્રુવ હૈ યે પ્રતિભાસમય ત્રિકાળ હૈ આહા ! સૂક્ષ્મ હૈ સૂક્ષ્મ થોડા, આ વસ્તુ સમ્યગ્દષ્ટિકા વિષય હૈ, સમજમે આયા ? પરમભાવમે સ્થિત-સમ્યગ્દષ્ટિ, યે પરમભાવ ઐસા હૈ, વો જાનતે હૈ. આહા.. હા ! નંદકિશોરજી ? ન્યાં તમારા ગામમાં આવું વ્યાખ્યાન ન હાલે, આવું (સૂક્ષ્મ) ચાલે ? ક્યાં ગયા રાજેન્દ્રકુમારજી ? ન્યાં તો હાલે નહીં આવી વાત ચાલે નહીં કોઈ એકાદ દિ ' હોય.. લ્યો, આ શિક્ષણ-શિબિરમે ચલે આહાહા ! (શ્રોતા : યે નહીં ચલે) શહેરમાં જાય તો કહે આ શી માંડી છે મહારાજે માંડી છે શું આ વાત ! કાંઈ અભ્યાસ નહીં, સાધારણ પામર પ્રાણી ! હમકો આ કહતે હૈ, તૂ પામર નહીં, તું તો ભગવાનકા ભગવાન હૈ, ભાઈ ! તને ખબર નથી. સમજમે આયા ?

અનંતા સિદ્ધ પરમાત્મા અને સંખ્યાતા અરિહંતો-તીર્થકરો-કેવળીઓ સંતો યે તો તેરી એક જ્ઞાનપર્યાયમે સમા જાતા હૈ. સમજમે આયા ? ઐસી (ઐસી) અનંતી પર્યાયકા પિંડ ધ્રુવ પિંડ હૈ યે તૂ ભગવાનકા ભગવાન હૈ આ.. હા.. હા.. હા ! પ્રકાશદાસજી આ ઉસકી વ્યાખ્યા ચલતી હૈ સાહેબકી, (શ્રોતા : કબીર ' સાહેબ ' કહેવાય છે ને ! હા, કબીરસાહેબ ! (ગુરુદેવ :) સાહેબ તો આ હૈ (પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય દ્રવ્ય)

ભગવાન પ્રત્યક્ષ, અંદર પ્રત્યક્ષ ! પ્રતિભાસ-જાણે કે જ્ઞાન પ્રત્યક્ષ ! આવે છે ને ભાઈ ! નિયમસારમાં કે કારણસમયસાર કો જાનનેવાલા જ્ઞાન ત્રિકાળ ઉસમે પડા હૈ, આવે છે ને ! (શ્રોતા :) ત્રિકાળ શક્તિરૂપ ! (ગુરુદેવ :) કારણ સમયસાર જો હૈ ઉસકો જાનનેકા જ્ઞાન ત્રિકાળ ઉસમે પડા હૈ ઈ કારણસમયસારકો જાનતે હૈ ઐસા દો ભેદ પાડ દિયા હૈ ધ્રુવમે

છે! ક્યાંક છે. હૈં? કારણસમયસાર નામ આહા.. હા.. હા! ભગવાન,
કારણ નામ યહાં જો કહતે હૈં પરમાત્મદ્રવ્ય એ કારણસમયસાર (હૈ)
તો ઉસકો ક્યા કહતે હૈં? કારણસમયસારમેં એક જ્ઞાન એસા હૈં કે
અપનેકો પૂરણ જાને, દર્શન એસા હૈં (પૂરણ દેખે) આ ધ્રુવ હોં? આહા..
હા! સમજમેં આયા ?

એ (કથન) ક્યાંક હશે! પણ એ ક્યાં આપણને ખબર! નિયમસારમાં
પણ ક્યાં હોય એ કાંઈ વળી આંહી હિન્દી (ગ્રંથ) છે પણ મેં ગુજરાતી
વાંચ્યું હોય (શ્રોતા: ૧૧-૧૨ ગાથામાં છે.) ઉપયોગની વ્યાખ્યા આતી હૈ
એતો છે પણ જ્ઞાન પોતાને જાણે છે એવું આવે છે. સમજ્યા! આવ્યું લ્યો
આવ્યું! કારણજ્ઞાન ભી એસા હી હૈ-૧૧, ૧૨ ગાથા આ તો (હિન્દી
પ્રત) નવી છે ને એમાં ચિહ્ન ન હોય, ઓલામાં ચિહ્ન કર્યાં હોય.
જુઓ! ક્યા કહતે હૈં? કારણજ્ઞાન એ ત્રિકાળી જ્ઞાન-ધ્રુવજ્ઞાન!

('નિયમસાર' ગાથા-૧૨ ટીકા... કારણજ્ઞાન પણ તેવું જ છે.
શાથી? નિજપરમાત્મામાં રહેલાં સહજદર્શન, સહજચારિત્ર, સહજસુખ,
સહજ પરમ ચિત્શક્તિરૂપ નિજ કારણસમયસારનાં સ્વરૂપોને યુગપદ્
જાણવાને સમર્થ હોવાથી તેવું જ છે. આમ શુદ્ધ જ્ઞાનનું સ્વરૂપ કહ્યું...)

આંહી છે લ્યો, કારણજ્ઞાન પણ તેવું જ છે, કેમ? નિજ પરમાત્મામેં
વિદ્યમાન સહજ દર્શન-ત્રિકાળી દર્શન, ત્રિકાળી ચારિત્ર દેખો ત્રિકાળી
ચારિત્ર પડા હૈ આત્મામેં, સમજમેં આયા? ઔર સહજસુખ ઔર
સહજ-પરમ-ચિત્શક્તિરૂપ જ્ઞાન, નિજ કારણસમયસારકે સ્વરૂપોકો
યુગપદ્ જાનનેમેં સમર્થ હોને સે એસાહી હૈ દેખો! સૂક્ષ્મ હૈ થોડી બાત!

ત્રિકાળ જો જ્ઞાન હૈ ધ્રુવ વો અપને જ્ઞાનકો જાનતે હૈં એસા ત્રિકાળ
પડા હૈ-ત્રિકાળ ધ્રુવ જાનતા હૈ એસાહી જ્ઞાન હૈ (શ્રોતા: શક્તિ છે ને!)
ગુરુદેવ: શક્તિ હૈ પણ જાનનેકા સ્વભાવ પડા હૈ ન, પર્યાયમેં જાના
ત્યારે એસા જાનનેવાલા ત્રિકાળ હૈ એસા નિર્ણય હુઆ. આહા.. હા!
સમજે ન... ૧૧-૧૨ ગાથા હૈ. સહજજ્ઞાન ભી વૈસા હી હૈ, કેમ? કેસે? કે
નિજકારણસમયસારકે સ્વરૂપોકો યુગપદ્ જાનનેમેં સમર્થ હૈ, ક્યા ક્રિયા?

શ્રોતા:) ફરમાઈએ સાબ આપ કી બાત કુછ સમજમેં નહીં આ રહી
હે (ગુરુદેવ:) બહુત અચ્છા બાત હે.

કહતે હૈ કિ જો ધ્રુવ, ધ્રુવ કારણપરમાત્મા અથવા અહીં કહા વો
નિજપરમાત્મા-નિજદ્રવ્ય, ઉસમેં જ્ઞાન હે, દર્શન હે યે કૈસા? કે જ્ઞાન
અપનેકો ત્રિકાળ યુગપદ્ જાનેં એસા જ્ઞાન અંદર પડા હે (ધ્રુવ હે) ધ્રુવ,
ધ્રુવકો જાનેં એસા પડા હે-એમ કહતે હૈં અરે ભાઈ ગજબ વાત છે
(બહુત ખૂબ-બહુ ચોખ્ખું) સમજમેં આયા? આહા.. હા !

સહજ કારણ જ્ઞાન ભી પરમાત્માકોં-નિજપરમાત્મામેં, જુઓ !
આપણે (ચાલતા વિષયમાં નિજપરમાત્મદ્રવ્ય આવે છે ને ! ઉસકા લક્ષણ
હે યે.. જો નિજપરમાત્મામેં વિદેમાન સહજ દર્શન, સહજ ચારિત્ર,
સહજ આનંદ, પરમચિત્શક્તિરૂપ વસ્તુ એસા નિજ કારણસમયસારકે
સ્વરૂપોંકો યુગપદ્ ધ્રુવ જાનનેમેં સમર્થ હોના ચાહિયે, આ.. હા.. હા.. હા !
(શ્રોતા:) બહુત ખૂબ (શ્રોતા:) પર્યાયકી બાત નહીં હૈ? (ગુરુદેવ:)
પર્યાયકી બાત નહીં આ તો ધ્રુવકા એસા લક્ષણ (શ્રોતા:) ધ્રુવમેં એસી
શક્તિ પડી હૈ? (ગુરુદેવ:) એસી શક્તિ, અપનેકો ત્રિકાળ યુગપદ્
જાને એસા હી સ્વભાવ હૈ. આહા.. હા ! (શ્રોતા:) એમાં શક્તિ હૈ તો
પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ. (ગુરુદેવ:) પર્યાય તો પ્રગટ.... સમજમેં આયા ?

ત્રિકાળ જ્ઞાન ધ્રુવ હૈ વો ધ્રુવકો બરાબર જાનતે હૈં-એમ કહતે હૈં,
એસા ઉસકા (સ્વભાવ) હૈ-પડા હૈ. આહા.. હા ! ' બ્રહ્મ ઉપદેશ ' કર્યો
આમાં આવે છે ને ભાઈ ! આનું પૂરું થાય ત્યારે... બસ, આમાં જ એ છે
જુઓ ! ૧૧-૧૨ ગાથામાં છે, તેરમી (ગાથા) પછી, બાર ગાથામાં પોતે
બ્રહ્મઉપદેશ કર્યો મેં એમ છે જુઓ ! (નિયમસાર ગાથા-૧૨) સંસારરૂપી
લતાકા મૂલ છેદનેકો હંસિયારૂપ હૈ, (યે ઉપન્યાસ સે ' બ્રહ્મોપદેશ ' ક્રિયા)

પરમપારિણામિક સ્વભાવ, સંસારકો છેદનેમેં દાતરડા સમાન હૈ,
છેદન ઉસકા અર્થ છેદનમેં હૈ એસી પર્યાય ઉસમેં નહીં, સંસારછેદન હી
ઉસકા સ્વરૂપ હૈ. સમજમેં આયા. ભગવાન ધ્રુવ જ્ઞાયકભાવ, જિસકો
યહાં નિષ્ક્રિય કહા થા-નિષ્ક્રિય કહા થા જિસમેં પરિણમન નહીં, જિસમેં

મોક્ષમાર્ગ નહીં, જિસમેં મોક્ષ નહીં એસા ધ્રુવસ્વરૂપ ! તો કહતે હૈં-એ
અપનેમેં અપનેકો ત્રિકાળ જાનેં એસા સ્વભાવ પડા હી હૈં-અપનેકો
ધ્રુવકો ધ્રુવ જાનેં એસા સ્વભાવ ત્રિકાળ પડા હૈં. સમજમેં આયા ?

(શ્રોતા:) કર્મ હલકા હોગા તબ જાનેં એસી બાત હૈં ? (ગુરુદેવ:)
કર્મ-કર્મકી આંહી બાતે ય નહીં હૈં, કર્મ રહા ઉસકે ઘર, કર્મ પરદ્રવ્ય હૈં એ
યહાં સ્વદ્રવ્યમેં કહાંસે આયે ? (શ્રોતા:) એ તો એની મેળે નિર્જરે જ છે.
આહા.. હા ! યહાં પરમ પારિણામિકમેં પર્યાયકી ભી બાત નહીં હૈં ત્યાં
વળી કર્મકી બાત તો કયાંય રહ ગઈ આહા.. હા ! ભગવાન આત્મા
(ધ્રુવ) જુઓ કહે છે ને ‘ અનાથ ’-મુક્તિસુંદરીકા નાથ ભાના યાહિએ,
ઉસકી ભાવના કરની યાહિએ-એમ કહતે હૈં-એ ત્રિકાળ ભગવાન
(ધ્રુવ) મુક્તિસુંદરીકા નાથ ! આહા.. હા ! એનો અનુભવ કરના યાહિએ
બહુ સરસ, ‘ નિયમસાર ’ મેં ભી બહુ પરમપારિણામિકભાવ કી ખૂબ-
ખૂબ (ભાવના ભાઈ હૈં)

આંહી કહતે હૈં ‘ પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય ’ ઓહો ! હજી તો એમાં ને
એમાં ઘણું બાકી છે, (શ્રોતા:) વિશેષ સમજે તો બહુત માલ નિકલે ને ?
(ગુરુદેવ:) બાહર નિકલેને ! એમાં હૈં કે નહીં ?

આંહી કહતે હૈં-નિજ પરમાત્મા-ત્રિકાળી દ્રવ્ય, એક સમયકી
વર્તમાન અવસ્થાકે પીછે, જો ધ્રુવ ચીજ પડી હૈં, ઉસકી બાત ચલતી હૈં
કયોં કે ઘર્મીકા ધ્યેય વો હૈં ઔર ઘર્મીકો સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ હુઆ વો
દ્રવ્યકી દૈષ્ટિસે પ્રગટ હુઆ હૈં. સમજમેં આયા ? આહા... હા.. હા !
‘ પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય ’ આ લ્યો ! એ વિશેષણ સમજાયું કે કિસકો કહતે
હૈં પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય ?

જો યે દ્રવ્ય, પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય હૈં, સ્વરૂપ પ્રત્યક્ષ હી હૈં, વસ્તુ,
વસ્તુ તરીકે એ પ્રત્યક્ષ હૈં. એસા મતિ અને શ્રુતજ્ઞાન દ્વારા, પ્રત્યક્ષ હોકર
આત્માકા અનુભવ હુઆ તો એ કહતે હૈં કે પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય ધ્રુવ હૈં
વો મેરા ધ્યેય હૈં. આહા.. હા.. હા ! ભારે કામ આકરું જગતને આપું
સાંભળવાનું મળ્યું નથી.

એકલો ભગવાન ! જેના જ્ઞાનની પર્યાયમાં ધ્યેયરૂપે ધ્રુવ ભગવાન, કહતે હૈં કે ઈ તો પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય વસ્તુ ઈ છે-અનાદિ-અનંત પ્રતિભાસમય વસ્તુ જ એસી છે. આહા.. હા !

‘ અવિનશ્વર ’ છે. કીક ! નિષેધ કર દિયા, પ્રત્યક્ષ સિવા પરોક્ષપનાકા નિષેધ કર દિયા. સમજમેં આયા ? અથવા એક સમયકી પર્યાય જો કેવળજ્ઞાનકી ઉસકા ભી નિષેધ હો ગયા ! હા, અવિનશ્વર છે, ભગવાન ધ્રુવસ્વરૂપ ત્રિકાળ અવિનશ્વર છે, પર્યાય તો નાશવાન છે-કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય ભી નાશવાન છે, આ વાત ! ક્યોં કે કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય છે તે એકસમય રહતી છે દૂસરે સમય તો ઉસકા નાશ હો જાતા છે, પર્યાય છે ન-‘ ઉત્પાદ-વ્યયધ્રૌવ્યયુક્તં સત્ ’ એક સમય કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ, દુસરે સમય પર્યાયકા નાશ હોતા છે, દૂસરે સમય દૂસરા કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા છે, ઓહોહોહો ! કેવળજ્ઞાન નાશવાન ! (શ્રોતા: કૂટસ્થ કહ્યું છે ને !) (ગુરુદેવ:) એ અપેક્ષા યહાં કહના નહીં છે યે તો કેવળજ્ઞાન સદૈશ રહતા છે ઈ અપેક્ષાસે કૂટસ્થ કહા છે ! આંહી તો ત્રિકાળની અપેક્ષા ઉસકો નાશવાન કહા છે સમજમેં આયા ? (કૂટસ્થ ક્યોં કહા ?) એસી ને એસી કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય પ્રગટ હોતી રહતી છે એસી ને એસી રહતી છે સદૈશપને-પર્યાય વહી નહીં પણ એસીને એસી રહતી છે એ અપેક્ષાસે કૂટસ્થ કહા છે તો ભી છે તો નાશવાન ! એ.. ભગવાન ધ્રુવસ્વરૂપ અવિનાશી છે ! આહા.. હા.. હા !

આંહી તો હજી શરીર ને પર નાશવાન છે ઈ બેસતું નથી અંદર ! આ નાશવાન પદાર્થ, ઈ બેસે નહીં-રાગ નાશવાન છે એ બેસે નહીં એને પર્યાય નાશવાન છે યે કેસે બેસે ? આ.. હા.. હા ! ક્યારે બેસે કે ઈ ભગવાન (આત્મા) પોતે બેસારે તો બેસે ! સમજમેં આયા ? નિશ્ચયગુરુ તો ઈ આત્મા છે-નિશ્ચયદેવ ને નિશ્ચયગુરુ છે નિશ્ચયગુરુ તો આત્મા છે આ ધ્રુવ ! એ તીર્થ મેં સ્નાન કરો એમ કહતે હૈં લ્યો ! આહા.. હા.. હા ! મારગ ભારે ભાઈ !

‘ અવિનશ્વર ’ કભી નાશ નહીં હોતા, પલટન હોતા નહીં ઉસમેં

એમ કહતે હૈ ધ્રુવમેં પલટન કૈસા-પરિણમન કૈસા ? પરિણમન હૈ વો તો નાશવાન હૈ આહા.. હા ! સમજમેં આયા ?

‘ શુદ્ધ પારિણામિક પરમભાવ લક્ષણ ’-બીજેમેં પરમપારિણામિકભાવ ઐસા શબ્દ આતા હૈ ભાઈ ! પારિણામિકભાવ યે પરમપારિણામિક-આંહીયાં ‘ શુદ્ધ ’ ઉપર જોર દઈને... ત્રિકાળ શુદ્ધ ! એ ત્રણભાવ પારિણામિકકા જીવત્વ-ભવ્યત્વ અભવ્યત્વ એ નહીં... શુદ્ધ પારિણામિક-સહજ ભાવ-પરમભાવ... કેવળજ્ઞાન આદિ ભી અપરમભાવ, સમજમેં આયા ?

આહા.. હા ! જિસકો પચાસમી ગાથામેં કહા ને.. નિયમસારમેં ક્ષાયિક સમકિત ભી પરસ્વભાવ હૈ-પરદ્રવ્ય હૈ-પરસ્વભાવ હૈ, ગજબ વાત હૈ, પચાસમી ગાથામેં લિયા (અન્વયાર્થ:- પૂર્વોક્ત સર્વ ભાવો પરસ્વભાવો છે, પરદ્રવ્ય છે, તેથી હેય છે; અંત:તત્ત્વ એવું સ્વદ્રવ્ય-આત્મા-ઉપાદેય છે) તેરા સ્વભાવ તો ત્રિકાળ એકલો સ્વભાવ હૈ, એક સમયકી ક્ષાયિક સમકિતકી પર્યાય... પરસ્વભાવ હૈ. ‘ નિયમસાર ’ મેં હૈ, ઉસમેં નહીં. નિયમસાર ગાથા પચાસ. જુઓ ! પરસ્વભાવ હોં ! પરભાવ નહીં આ તો પહલે પરસ્વભાવ-પૂર્વોક્ત સર્વ ભાવો પરસ્વભાવ હૈ... એ ચાર ભાવ પરસ્વભાવ હૈ-ક્ષાયિક સમકિત પરસ્વભાવ હૈ... આહાહા ! આ તે કાંઈ દિગમ્બર સંતો ! પ્રભુ ! કહતે હૈ કિ ચારિત્રપર્યાય પરસ્વભાવ હૈ-વીતરાગી ચારિત્રપર્યાય પ્રગટ હુઈ સમ્યગ્દર્શનપૂર્વક અનુભવમેં પરસ્વભાવ હૈ.. (શ્રોતા:) કિસકી અપેક્ષા ? (ગુરુદેવ:) ત્રિકાળકી અપેક્ષાએ, રાગકી અપેક્ષાસે તો સ્વભાવ હૈ પણ ત્રિકાળકી અપેક્ષાસે પરસ્વભાવ હૈ ઔર ‘ પરદ્રવ્યમ્ ’-ઉસકો પરદ્રવ્ય કહ દિયા.. આહાહા ! ત્રિકાળી જ્ઞાયકભગવાન સ્વદ્રવ્ય અને પર્યાય-નિર્મળ પર્યાય-મોક્ષકા મારગ વો પર્યાય પરસ્વભાવ ને પરદ્રવ્ય ! આહા.. હા.. હા ! ઔર હેય-તીન બોલ લીયા હૈ.. અંત: તત્ત્વ ઐસા સ્વદ્રવ્યમ્-આત્મા ઉપાદેય હૈ.

ભગવાન આત્મા ! જુઓ ! બહુ વિશેષ લીધું છે, આ સ્વદ્રવ્યકા આધાર સહજ પરમપારિણામિકભાવ લક્ષણ કારણ સમયસાર હૈ.

આહા... હા ! ત્રિકાળી ભગવાન, જિસમેં પરિણતિ મોક્ષકી ભી નહીં, ઐસા ભગવાન ધ્રુવ, કહતે હૈં કિ શુદ્ધ પારિણામિક ભાવ અને એ સિવાય એકસમયકી પર્યાય-ધર્મકી-સચ્ચી ધર્મકી પર્યાય હોં, વો ભી પરસ્વભાવ, પરદ્રવ્ય ને હેય હૈં. યે હેય હૈં ઉપાદેય નહીં. આહા.. હા.. હા ! શેઠ ? સૂના હી નહીં કભી... ઐસા.

(શ્રોતા:) આઠ સાલ હો ગયે, આપકે પાસ કસમ પહેલી બાર સૂના (ગુરુદેવ:) બાત સચ્ચી હૈ, વો હી વખત નહીં થા આ ગાથામેં, વંચાઈ ગયા હૈ પહલે ! સમજમેં આયા ? આ તો અગમનિગમની વાતું હૈ !

કહતે હૈં અંત:તત્ત્વ દ્રવ્ય-સ્વ, જિસકો આંહી પારિણામિકભાવ કહતે હૈં, જુઓ ! (સહજ) પરમ પારિણામિકભાવ લક્ષણ-પારિણામિક, શુદ્ધપારિણામિક એમ લીયા હૈ કારણ કે વો અશુદ્ધપારિણામિકકા નિષેધ કરના હૈ ન ! શુદ્ધપારિણામિક પરમભાવ ! દૂસરા અપરમભાવ ! કેવળજ્ઞાન આદિ, ક્ષાયિક સમકિત આદિ અપરમભાવ, ઔર (શુદ્ધપારિણામિક) પરમભાવ ધ્રુવ આહાહા ! નિજપરમાત્મ દ્રવ્ય-નિજ પરમાત્મદ્રવ્ય ત્રિકાળી દેખો ! નિજ અપના પરમાત્મદ્રવ્ય વહી મેં હૂં. સમ્યઝ્ઠેષ્ટિ, ઉસકો અપના ધ્યેય બનાકર ઐસા જાનતે હૈં ને માનતે હૈં, વહી મેં હૂં. સમજમેં આયા ? એ મેં હૂં-ઐસા નિર્ણય તો પર્યાય કરતી હૈ પણ પર્યાય નિર્ણય કરતી હૈ આ મેં હૂં. સમજમેં આયા ? નિજપરમાત્મ દ્રવ્ય !

જુઓ ! એટલા વિશેષણ આયા થા, આયા થા ન પહલે ? (દૂસરે પાને) સર્વવિશુદ્ધ-પારિણામિક-પરમભાવગ્રાહક શુદ્ધ ઉપાદાનભૂત શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિકનયસે જીવ કર્તૃત્વ-ભોક્તૃત્વસે રહિત હૈ ઔર બંધ-મોક્ષકે કારણ ને પરિણામસે શૂન્ય હૈં બીજે પાને છે. સમજમેં આયા ?

(શ્રોતાને) પાનાં નહીં હૈ ? તમારી પાસે ? ક્યાં ગયા ? ઉસકે પાસ નહીં ઘેર ભૂલ ગયા ? સમજમેં આયા ? અત્યારે વંચાતા હૈ વો ખબર હૈ કે નહીં ? ઘર તો ભૂલ ગયા હૈ, પાનાં ભૂલ ગયા ? સમજમેં આયા ? (શ્રોતા:) ગલતીસે પાનાં રખ દિયા ગલતીસે કહાં રખે ? સમજમેં આયા ?

આ તો પીછે વારંવાર આતા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા

નિજપરમાત્મદ્રવ્ય વહી મૈ હૂં-વહી મૈ હૂં! સમ્યઠ્ઠિ, અપનેકો ધ્યેય આ આત્માકો કહે કિ યે મૈ હૂં. ઐસા વિશેષણવાલા (આત્મા મૈ હૂં) પરંતુ ઐસા નહીં ભાતા-નાસ્તિસે ભાત કરતે હૈ-અનેકાંતસે-સમ્યઠ્ઠિ ઐસી ભાવના નહીં કરતા કે મૈ ખંડજ્ઞાનરૂપ મૈ હું-મૈ પર્યાયરૂપ હું ઐસી ભાવના કરતે નહીં. સમજમૈ આયા ? ખંડજ્ઞાનરૂપ હું મૈ ઐસી ભાવના નહીં કરતે !

આહા.. હા.. હા ! કાળજા કંપી જાય અજ્ઞાનીના, સાધારણ પ્રાણીનાં તો જ્યાં આવું સાંભળે ! આહા ! હા ! આરે આવો મારગ ? વીતરાગ આવું એકાંત કહે છે ? આ તો એકાંત છે.. એકાંત છે.. અરે ! સાંભળતો ખરો ! એકાંત જ કહેવાય ને ! (શ્રોતા: સમ્યક્ એકાંત જ હોય ને !)

સમ્યક્ એકાંત ઐસી સ્વદ્રવ્યકી ઠિષ્ટિ વિના-ધ્યેય બનાયા વિના, સમ્યઠ્ઠર્શન કભી તીનકાલમૈ હોતા હી નહીં.. આહાહા ! સમજમૈ આયા ? સમ્યઠ્ઠર્શન હુઆ ફિર ભી ધ્યેય તો ઉસકા વોહી હૈ. પીછે શાસ્ત્રમૈ આતા હૈ કિ નહીં-અવ્રતકા ત્યાગ કર વો તો સ્વરૂપકા અનુભવ હુઆ હૈ ઉસમૈ અવ્રતકા ત્યાગકા અર્થ: સ્વરૂપમૈ સ્થિરતા વિશેષ હુઈ હૈ, ત્યારે અવ્રતકા ત્યાગ હોકર વ્રતકા વિકલ્પકી ભૂમિકામૈ ઐસા વિકલ્પ આતા હૈ, ઈ તો આનંદમે સ્થિર હૈ તો વ્રત કહાં રહા હૈ ? વો તો આતા હૈ ન એ કયા કહેવાય ? પૂજ્યપાદ સ્વામીકે ‘ ઈષ્ટોપદેશ ’ મૈ આતા હૈ, અવ્રત છોડીને વ્રત લેના. ઉસકા અર્થ કયા ? (શ્રોતા: પછી બેય છોડવા લાયક કહા હૈ) (ગુરુદેવ:) પછી.. એ છોડવાલાયક નહીં ને એ ચીજ-વિકલ્પેય મેરેમૈ નહીં, વ્રત ને અવ્રતકા વિકલ્પ મેરેમૈ હૈ હી નહીં-મેરી પર્યાયમૈ હૈ નહીં તો દ્રવ્યમૈ તો હૈ હી નહીં આહા.. હા ! ઐસી ઠિષ્ટિ હુઆ પીછે-અનુભવકા આનંદકા સ્વાદ આયામૈ વિશેષ સ્થિર હોકર આનંદકી વિશેષ દશા હુઈ તો અવ્રતકા ત્યાગ હુઆ અને ત્યારે વ્રતકા વિકલ્પકી ભૂમિકા ઉસકો ઉત્પન્ન હોતી હૈ. પણ આનંદમૈ વિશેષ આયા હૈ ઉસ ભૂમિકામૈ વ્રતકા વિકલ્પ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. સમજમૈ આયા ?

ઐસે હી કહતે હૈ કે અવ્રતસે નર્કાદિમૈ જાયેગા, વ્રતસે સ્વર્ગાદિમાં જાયેગા. વો છાયા હૈ વો તડકા હૈ-ઐસા આતા હૈ ન ! (શ્રોતા: યે વાસ્તવિક નહીં, યે ભાત વાસ્તવિક હૈ આપકી) ગુરુદેવ: યે વાસ્તવિક

है (श्रोताः) भंडरूप विषयक ! गुरुदेवः भंडरूप ? भंडरूप-श्रो पांय ज्ञान है न ! (श्रोताः) पर्याय, पर्याय (गुरुदेवः) पर्याय है न ! (श्रोताः) राग करती है वो ? गुरुदेवः राग, रागकी बात नहीं, यहाँ तो अक समयकी पर्याय है वो भंडरूप है. शुद्ध केवणज्ञानकी पर्याय भी भंडरूप है भगवान त्रिकाण है वो अभंड है. समजमें आया ?

भंडज्ञानको भी भाता नहीं तो वणी शुभरागने भावे और निमित्तको भानेकी भावना हो, ऐसी भावना ज्ञानीको होती नहीं. भावे वात भाव ! (बहु योषुं)

(श्रोताः) ऐसी भावना सम्यग्दृष्टिको भाता है तो कहा है ' आत्म भावना भाता है ' (गुरुदेवः) उसको संमत करते हैं ध्रुवको, ध्रुव दृष्टिमें आया वोही संमत करते हैं वारंवार त्यां ज दृष्टि पडी है वारंवार त्यां ज दृष्टि जाती है-अम कहते हैं. (श्रोताः) हरसमयमें हैं ? गुरुदेवः हा, हरसमयमें हैं दृष्टि पण आंही वात करना है न !

पंथायार, ये आता है श्लोक आता है नियमसारमें-पंथायार निर्मण पानेवाला, मुनि ! पंथमगतिने कारणे, पंथम भावको स्मरण करते हैं. ऐसा श्लोक है. क्या कहा ? निर्मण सम्यग्दर्शन-ज्ञान-चारित्र तप ने वीर्य, निर्मण वीतरागी-पंथायार पालनेवाला धर्मात्मा, पंथमगतिके कारणे, पंथमभावको स्मरण करते हैं ऐसा पाठ है. स्मरण करताका अर्थ क्या ? उसकी परिणति वारंवार अ तरङ्ग ऋकी है. आहा.. हा.. हा.. हा ! समजमें आया ? कथनी तो अमज आवे ने कथनी कैसी आवे ! धर्मीकी-सम्यग्दृष्टिकी दृष्टि ध्रुव ध्येय उपर गठ है ने परिणमन हुआ है.. समजमें आया ? वो परिणमन निरंतर यालु है... उसका नाम स्वात्माको ध्याता भाता है अम कहनेमें आता है.

भाषामां उपदेश तो उपदेशनी रीते आवे भाषा जड, भाव कहना अंतरका... समजमें आया ?

निज परमात्म द्रव्य वही मैं हूँ परंतु अम नहीं भाता के भंडज्ञानरूप में हूँ मैं भतिज्ञान ने श्रुतज्ञान रूप में हूँ-भंडज्ञानरूप मैं हूँ ऐसी भावना ज्ञानीको होती नहीं आहा... हा ! ऐसा भावार्थ है ल्यो ! ऐसा

भावार्य है सारी गाथाका आ भावार्य है.

यह व्याख्यान परस्पर सापेक्ष असा आगमसे-अध्यात्मसे ज्ञान करके यथार्थ किया है अम कहते हैं-आगमकी भाषा क्या है, अध्यात्मकी भाषा क्या है-सब मिलाकर कहा है, मोक्षका मारग आगम भाषाअे उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक कहा, और मोक्षकामारग अध्यात्म भाषाअे शुद्धात्म अत्तिमुष परिणाम ने शुद्धोपयोग कहा, दोयमें विरोध नहीं, क्योंकि दोय अपेक्षा लेकर बात किया है. समजमें आया ? तथा-तेम ज नयद्वयके द्रव्यार्थिक-पर्यायार्थिकके अत्तिप्राय लेकर अविरोधपूर्वक कहा गया है क्यों के ? पहले कहाथा के जो यार भाव है वो पर्यायरूप है, त्रिकाणी भाव द्रव्यरूप है असा दोनोंको मिलाकर बात किया था, पर्याय नहीं है असा नहीं पर्याय पर्यायमें है. समजमें आया ? अम कहते हैं देपो ! नयद्वयके द्रव्यार्थिक-त्रिकाणी द्रव्य ध्रुव और वर्तमान पर्याय-यारभावरूप दो को मिलान करके अत्तिप्राय को अविरोधपूर्वक कहा गया है, उसमें कही विरोध है नहीं, आचार्य पोते सिद्ध करते हैं, समजमें आया ? सूक्ष्म तो है थोडा भाँ ! (श्रोताः) पर्याय भी तो है, (गुरुदेवः) हां, पर्याय है पण पर्यायका ध्येय क्या है वो बात है-असलिअे तो दोय बात किया है कि पारिणामिकभाव ध्रुवरूप है पर्याय यार भावरूप है-भावना करनेवाला ध्रुवकी भावना करते हैं पर्यायकी भावना करते नहीं, मोक्षमार्ग तो पर्याय है. आहा... हा.. हा ! भारे वात भाँ !

‘ नयद्वयके अत्तिप्रायके अविरोधपूर्वक ही कहनेमें आया होनेसे सिद्ध है. (निर्बाध है)-असमें कोअ विरोध अंशेपण आगमसे के अध्यात्मसे है नहीं. अम आचार्य पोते कहते हैं, असा विवेकी जनें... आहाहा ! देपो अेक शब्दमें कह दिया असा विवेकी जनें-रागसे पृथक् होकर ध्रुवका दृष्टि करनेसे, असकी विवेकी हो.. सब ञभर पडती है. समजमें आया ? विवेकी जनें हो-संस्कृत टीकामें हैं पहलेसे कर्ता-कर्मसे उपाडा है, आत्मा कर्ता-भोक्ता नहीं, विकारका कर्ता ने विकारका भोक्ता द्रव्य नहीं, त्यांथी उपाडा है, समजमें आया ?

क्या कहते हैं ? (श्रोताः) अम आव्युं ने के ज्ञाणवावाणो तो छे.

(ગુરુદેવ:) જાણવાવાળો એ બીજું -જાણવાવાળો બીજો અર્થમાં કહ્યો છે.

અપનેકો જાનતા હૈ ઈ જાણવાવાલા, યહ તત્ત્વ યલેગા આપણે -
હવે (શ્રોતા:) વો વિવેકી જાને ગુરુદેવ: હાં. વો વિવેકી જાને, અલૌકિક
માર્ગ હૈ ભાઈ ! જાણે, જાણે નો અર્થ ઈ કે પર્યાયમાં એસા જ્ઞાન હોતા હૈ,
ઈસે જાને એસા કહા હૈ સહજરૂપ પરિણમનકી પર્યાયમાં વો જાતકા જ્ઞાન
હોતા હૈ, સમજમાં આયા ? જાને એસા કહા ! જાણે એટલે જાનને જાતા
હૈ ન્યાં ? ઈ જાનનેકી પર્યાય એસી પ્રગટ હોતી હૈ કિ રાગ આયે તો
ઉસકો જાણે એમ કહના ઉપશમ હો તો ઉપશમકો જાને એમ કહના,
ક્ષયોપશમ-ક્ષાયિક હો તો ઉસકો જાને એમ કહના. કહના કા અર્થ કયા ?
ઉસકો જાને (શ્રોતા:) જાણતો નથી એમ કહેવાય છે ને ! (ગુરુદેવ:)
જાણતો નથી એમ નહીં જાણે છે અપની પર્યાયમાં વો આયા હૈ ઈતની
વ્યવહારકી અપેક્ષા જાને એસા કહનેમાં આયા હૈ, સમજમાં આયા ?

લ્યો ! બારમા વ્યાખ્યાન પૂરા હો ગયા ઉસમાં. આજ બારમા દિન
હૈ. સબ બાત આ ગઈ. (આજ) પૂરા હો ગયા, એસા કભી નહીં બાત
આયા હોં ! કભી વ્યાખ્યાન એસા બહાર નહીં આયા, સ્પષ્ટીકરણ
ભી એસા આયા વૈસા પહલે કભી નહીં આયા. આહા.. હા !

નિષ્ક્રિય હૈ ભગવાન આત્મા ! અર્થાત્ સિદ્ધકી પર્યાયસે ભી રહિત
હૈ ભગવાન આત્મા ! આહા.. હા.. હા ! એસી બાત કિયા વો આગમસે
ઔર અધ્યાત્મસે યથાર્થ હૈ વો વિવેકી જાનતે હૈ એમ કહતે હૈ, જિસકો
વિવેક નહીં વો જાન સકતે નહીં. (શ્રોતા:) વિવેકી માને સાધક ?
(ગુરુદેવ:) સાધક-જ્ઞાની-સમકિતી.. આંહી તો સમ્યગ્દષ્ટિ જાને એમ
લેના હૈ ન... અજ્ઞાનીકો પત્તા હી કહાં હૈ કયા ચીજ હૈ ? સમજમાં આયા ?

અપની દૈષ્ટિમાં ધ્રુવ આયા હૈ ઉસકો સબ વિવેક હૈ ઉસકો સબકા
ખ્યાલ હૈ પર્યાય આ દ્રવ્ય આ, દૂસરેકો ઉસકી ખબર પડતી નહીં આહા..
હા ! (પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ !)

શુદ્ધ પારિણામિક ભાવ સંબંધી-બાર અપૂર્વ પ્રવચન દ્વારા-
ક્ષીણમોહગુણ સ્થાનની પ્રાપ્તિનો અમોઘ ઉપાય દર્શાવનાર શ્રી
સદ્ગુરુદેવનો જય હો... જય હો... જય હો !